

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**ANADOLU MESLEK VE MESLEK LİSELERİNDE
GÖREV YAPAN BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN
TUTUMLARININ ÖĞRENCİLERİN SÜREKLİ KAYGI VE
AKADEMİK BAŞARI DÜZEYLERİ ÜZERİNE
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

TEZİ HAZIRLAYAN: Derya KAYA

İSTANBUL, 2007

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**ANADOLU MESLEK VE MESLEK LİSELERİNDE
GÖREV YAPAN BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN
TUTUMLARININ ÖĞRENCİLERİN SÜREKLİ KAYGI VE
AKADEMİK BAŞARI DÜZEYLERİ ÜZERİNE
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan
Derya KAYA
Öğrenci No:
050712229

Danışman
Yard. Doç. Dr. Gazi UÇKUN

İSTANBUL, 2007

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi, Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim.

Derya KAYA

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

Enstitümüzün İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 050712229 numaralı Derya KAYA “Beykent Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği “Anadolu meslek ve meslek lisesinde görev yapan branş öğretmenlerinin tutumlarının öğrencilerin sürekli kaygı ve akademik başarı düzeylerine etkilerinin incelenmesi” başlıklı tezini, Yönetim Kurulumuzun Tarih ve Sayılı toplantısında seçilen ve Fakülte binasında toplanan biz jüri /izleme komitesi üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (.....) dakika süre ile aday tarafından taktim edilmiş ve sonuçta adayın tezi hakkında Oybirliği/Oy Çokluğu ile Kabul/Red kararı verilmiştir.

İş bu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman

.....

Üye

.....

Üye

.....

**ANADOLU MESLEK VE MESLEK LİSELERİNDE GÖREV YAPAN
BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN TUTUMLARININ ÖĞRENCİLERİN SÜREKLİ
KAYGI VE AKADEMİK BAŞARI DÜZEYLERİ ÜZERİNE ETKİLERİNİN
İNCELENMESİ**

ÖZET

Bu Tez Çalışması, öğrencilerin sürekli kaygı ve akademik başarı düzeylerine, öğretmen tutumlarının etkilerini ölçmek amacı ile yapılmıştır.

Araştırmanın örneklemini İstanbul da belirlenen beş ilçedeki Meslek Liselerinin Çocuk Gelişimi branşında okuyan 250 10.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Spielberger Sürekli Kaygı Ölçeği ve araştırmacı tarafından öğrencilere sorulmak üzere geliştirilmiş altı soruluk “öğretmen tutum anketi” kullanılmıştır. Öğrencilerin akademik başarıları 2006–2007 öğretim yılı I. Dönem alınan derslerin sınıf içi ortalamaları ile ölçülmüştür. Verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Science) programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde; Correlalation ve “tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” testi tekniği kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sürekli Kaygı, Öğretmen Tutumları, Akademik Başarı

**THE EFFECTS OF THE ATTITUDES OF THE BRANCH TEACHERS WHO
WORK AT ANATOLIAN TRAINING COLLAGES AND TRAINING COLLAGES
ON STUDENTS' CONSTANT ANXIETY AND ACADEMIC SUCCESS.**

ABSTRACT

This study has been conducted to find out the effects of the attitudes of the branch teachers who work at Anatolian Profession and Profession High school on students' constant anxiety and academic success.

This study exemplifies 250 10th grade students who study Child Development at Anatolian Profession and rofession High School in five towns of Istanbul. In order to collect data to ask students by the researcher "Teacher Attitude Questionnaire" which includes six questions and Spielberger Constant Anxiety Measure have been used. The students' academic success has been determined by the class average grades of the courses taken in the first term of 2006 / 2007 education year. In the analysis of the data SPSS (Statistical Package for Social Science) has been used. In the analysis of data; correlation and ANOVA testing techniques have been used.

Key Words: Constant anxiety, Teacher Attitude, Academic success

İÇİNDEKİLER

Yemin Metni	
Jüri Sayfası	
Türkçe Özet ve Anahtar Kelimeler	
İngilizce Özet ve Anahtar Kelimeler (Abstract)	
Tablolar Listesi	ii
Kısaltmalar Listesi	iii
Giriş	

I. BÖLÜM

KAYGI, BAŞARI VE TUTUM İLE İLGİLİ KURAMSAL VE KAVRAMSAL TEMELLER

1. KAYGI VE İLGİLİ KURAMSAL YAKLAŞIMLAR	
1.1. Kaygı	1
1.1.1. Kaygı ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	3
1.1.1.1. Psikoanalitik Yaklaşım	3
1.1.1.2. Varoluşçu Yaklaşım	5
1.1.1.3. Öğrenme Kuramları	5
1.1.1.4. Bilişsel Kuramları	6
2. BAŞARI KAVRAMI	6
3. TUTUM KAVRAMI VE TUTUM İLE İLGİLİ KURAMSAL YAKLAŞIMLAR	10
3.1. Tutum ve Tanımı	10
3.2. Tutum ve Kuramsal Yaklaşımlar	10
3.3. Tutum ve Davranış	12
3.4. Öğretmen Tutumları	12
4. ÖĞRENCİ BAŞARISINI VE KAYGI DÜZEYİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER İLE İLGİLİ YURT İÇİNDE VE DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR	13
4.1. Öğrenci Başarısını ve Kaygı Düzeyini Etkileyen Faktörlerle İlgili Olarak Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	13
4.2. Öğrenci Başarısını ve Kaygı Düzeyini Etkileyen Faktörlerle İlgili Olarak Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	16

II.BÖLÜM

ANADOLU MESLEK VE MESLEK LİSELERİNDE GÖREV YAPAN BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN TUTUMLARININ ÖĞRENCİLERİN SÜREKLİ KAYGI VE AKADEMİK BAŞARI DÜZEYLERİ ÜZERİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	21
1.1.Çalışma Alanı ve Örneklem	21
1.2. Sınırlılıklar ve Sayıtlılar	21
1.2.1. Sınırlılıklar	21
1.2.2. Sayıtlılar	22
1.3. Veri Toplanması	22
1.3 .1. Veri Toplama Yöntemi	22
1.3.1.1. Sürekli Kaygı Envanteri	22
1.3.1.1.1. Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeğinin Türkçeye Çevrilmesi ve Uyarlanması Çalışmaları	23
1.3.1.1.2.Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeklerinin Geçerlik Çalışmaları	24
1.3.1.1.3.Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeklerinin Güvenilirlik Çalışmaları	25
1.4.1. Verilerin Çözümlemesi	26
2.BULGU VE YORUMLAR	
2.1. Otoriter- Demokratik Öğretmen Tutumları	31
2.2. Otoriter Öğretmen Tutumu ve Kolay Ağlama-Önemsiz Şeyler Hakkında Endişelenme-Kendine Güven Duymama	32
2.3.Öğretmen Tutumları ve Ders Başarısı	32
2.4. Demokratik Öğretmen Tutumu ve Kendini Emniyette Hissetme	33
2.5. Tutarsız-İlgisiz Öğretmen Tutumu ve Önemsiz Şeyler Hakkında Endişelenme-Her Şeyi Ciddiye Alma ve Etkilenme	33
2.6. Öğretmen- Öğrenci Arasındaki Anlayış Düzeyi ile Kolay Ağlama-Kararsız Olma ve Fırsatları Kaçırma-Önemsiz Endişelere Kapılma-Kendine Güven Duymama- ve Kendini Kötü Hissetme	34
2.7. Öğretmenlerin Öğrencilere Karşı Anlayışlı Olma Düzeyleri ve Ders Başarısı	35

2.8.Öğretmenlerin Olumlu Yaklaşımının Ders Başarısına Etkisi ile Keyfi Yerinde Olma-Sakin, Kendine Hakim ve Soğuk Kanlı Olma- Hayatından Memnun Olma-Kararlı ve Akı Başında Olma	35
2.9. Öğretmenlerin Olumsuz Yaklaşımının Ders Başarısına Etkisi ile Çabuk Yorulma, Çabuk Karar Veremediği İçin Fırsatları Kaçırma- Güçlüklerin Yenilemeyecek Kadar Çok Olduğunu Düşünme –Kendine Güven Duyama-Kötü Durumlarla Karşılaşmaktan Korkma	35
3. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	38
Sonuç	41
Kaynakça	43
ÖZGEÇMİŞ	46
EKLER	47
Ek 1. Sürekli Kaygı Envanteri	48
Ek 2 Öğretmen Tutum Envanteri	49
Ek 3. İzin Yazıları	50

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
1. Öğretmen Tutumlarının Otoriter Bulunmasına İlişkin Tablo	27
2. Öğretmen Tutumlarının Demokratik Bulunmasına İlişkin Tablo	28
3. Öğretmen Tutumlarının Tutarsız-İlgisiz Bulunmasına İlişkin Tablo	29
4. Olumlu Öğretmen Tutumlarının Ders Başarısı İle İlişki	29
5. Olumsuz Öğretmen Tutumlarının Ders Başarısı İle İlişki	30
6. Öğrencilerin Öğretmenlerinin Kendilerini Anlayıp Anlamadıklarına İlişkin Görüşleri.	31
7. Otoriter- Demokratik Öğretmen Tutumları Tablosu	31
8. Öğretmen Tutumları ve Ders Başarısı Arasındaki İlişki Tablosu	32
9. Otoriter Öğretmen Tutumu ve Kolay Ağlama-Önemsiz Şeyler Hakkında Endişelenme-Kendine Güven Duymama Arasındaki İlişki	33
10. Demokratik Öğretmen Tutumu ve Kendini Emniyette Hissetme Arasındaki İlişki	33
11. Tutarsız-İlgisiz Öğretmen Tutumu ve Önemsiz Şeyler Hakkında Endişelene-Her Şeyi Ciddiye Alma ve Etkilenme Arasındaki İlişki	34
12. Öğretmen- Öğrenci Arasındaki Anlayış Düzeyi ile Kolay Ağlama-Kararsız olama ve Fırsatları Kaçırma-Önemsiz Endişelere Kapılma-Kendine Güven Duymama- ve Kendini Kötü Hissetme Arasındaki İlişki	34
13. Öğretmenlerin Olumlu Yaklaşımının Ders Başarısına Etkisi ile Keyfi Yerinde Olma-Sakin, Kendine Hakim ve Soğuk Kanlı Olma- Hayatından Memnun Olma-Kararlı ve Akli Başında Olma Arasındaki İlişki	35
14. Öğretmenlerin Olumsuz Yaklaşımının Ders Başarısına Etkisi ile Çabuk Yorulma, Çabuk Karar Veremediği İçin Fırsatları Kaçırma- Güçlüklerin Yenilemeyecek Kadar Çok Olduğunu Düşünme –Kendine Güven Duyama- Kötü Durumlarla Karşılaşmaktan Korkma Arasındaki İlişki	35
15. Öğrencilerin, Branş Öğretmen Tutumlarının Öğrencilerin Kaygı ve Akademik Başarı Düzeylerine Olan Etkileri Aldıkları Puanların Betimsel İstatistik Sonuçları	36
16. Öğretmen Tutumlarının Öğrencilerin Kaygı Düzeyleri ve Akademik Başarılarına Etkisini Belirten Korelasyon Testi	37

17. Öğretmen Tutumlarının Öğrencilerin Kaygı ve Akademik Başarı Puan Ortalamalarına Uygulanan “Tek Yönlü Varyans Analizi” (ANOVA) Sonuçları	38
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.k	Adı Geçen Kitap
a.g.m	Adı Geçen Makale
ANOVA	Tek Yönlü Varyans Analizi
SKD	Sürekli Kaygı Düzeyi
DSK	Durumluk-Sürekli Kaygı
SPSS	Statistical Package for Social Science (Sosyal Bilimler İçin Veri Analiz Programı)

GİRİŞ

Bu araştırma okul başarısı ve sürekli kaygı düzeyi üzerinde öğretmen tutumlarının etkilerini belirlemek amacıyla, İstanbul İlinde beş ilçedeki meslek liselerinde yapılmıştır. Günümüze kadar yapılan araştırmalarda lise öğrencilerinde en fazla kaygı yaratan durumlar arasında; gelecek kaygısı, okulda başarılı olamama kaygısı, öğretmen- öğrenci ilişkisi ve kimlik sorunlarından kaynaklanan kaygıların yer aldığı görülmektedir.

Çocukluk çağı büyüme ve gelişmenin en hızlı olduğu dönemdir. Çocuk çevresini algılamaya, değer yargıları oluşturmaya, sosyal, duygusal ve dil alanlarında gelişmeye başlar. Bu dönemde çocukta yaşamla ve kendisiyle ilgili kaygılar ortaya çıkar. Bu kaygının düzeyi, çevresinde bulunan anne-babasının, öğretmenlerinin ve iletişimde olduğu diğer kişilerin davranışlarına bağlı olarak artar ya da azalır.

Öğretmen, çocuğun hayatında önemli bir modeldir. Ergen, öğretmenin tavır ve davranışlarından etkilenir, gelecekteki davranışları büyük oranda bu etkilere göre şekillenir. Öğretmenin demokratik, anlayışlı ve tutarlı tutumları öğrencide güven duygusu yaratırken; katı, anlayışsız, tutarsız tutumları da kaygı ve bu hisle birlikte başarısızlık durumlarının ortaya çıkmasına neden olur. Bireylere demokratik tutum ve davranışları kazandırmanın en temel ögesi olarak kabul edilen okullarda öğrenci demokratik tutum ve davranışları, öğretmenlerin sergiledikleri model davranışlar ve tutumlar ile kazanabilir. Öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde demokratik tutum ve davranışları ve bunları öğrencilere ne derece yansıdığı ile ilgili çok sayıda araştırma yapılmış ve birçoğunun sonucunda da öğretmenlerin tutum ve davranışlarının demokratik olmadığı ortaya çıkmıştır.

Aynı programı, aynı özellikleri taşıyan öğrencilere, benzer materyalleri kullanarak uygulayan öğretmenlerin çok farklı sonuçlar aldığı görülmüş, bunun nedenin de öğretmenlerin sınıf içindeki tutumlarından kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Öğretmenin yaklaşımı öğrenciyi büyük ölçüde etkilemektedir.

Öğrenci ile kurulabilecek olumlu ve açık bir iletişimde, öğrenci daha açık ve rahat olur, daha fazla soru sorarak zorlandığı noktaları daha net ortaya koyar, kendine güvenir ve hata yapmaktan korkmaz ancak iletişimin rahat gerçekleşmediği durumlarda ise öğrenci daha az soru soran, pısırık, kendini savunamayan, sadece gerektiği kadar çalışan, farklı çözüm yolları deneyemeyen, yanlış yapmaktan korkan ya da hiçbir şeyi umursamayan biri olup çıkabilir.

Sınav kaygısı, eğitim başarısı önünde önemli bir engeldir. Algılama düzeyi iyi bir öğrenci bile yaşadığı kaygıyı kontrol edemediği sürece sınavlarda istediği başarıyı yakalayamaz. Her yıl üniversite sınavına birçok öğrenci giriyor ve çok küçük bir kısmı istedi bölümlere yerleşebiliyor. Burada görülüyor ki öğrencinin yaşadığı sınav kaygısı, yakalamak istediği başarıyı engelliyor.

Öğretmenlerin tutumlarının, öğrencilerin kaygı ve akademik başarı düzeyleri üzerine etkili olduğu düşünülürse, öğretmen tutumlarının önemi artmaktadır. Bu çalışmada öğretmen tutumlarının öğrenci üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; kaygı ve kaygı ile ilgili kuramsal yaklaşımlar, başarı ve başarıyı etkileyen faktörler, tutum, tutumun tanımı ve öğretmen tutum çeşitleri ile konu ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir. İkinci bölüm ise alan araştırmasının yöntemi hakkında bilgi verilerek, araştırmada elde edilen veriler değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir. Araştırmada kaynak taraması tekniği ile teknik bilgiler ve daha önce diğer araştırmalardan elde edilen bulgulara ilişkin bilgiler derlenmiştir. Saha çalışması ile araştırmanın verileri elde edilerek, SPSS programı ile de istatistikî olarak değerlendirilmiştir.

BÖLÜM I

KAYGI, BAŞARI VE TUTUM İLE İLGİLİ KAVRAMSAL VE KURAMSAL TEMELLER

1.KAYGI VE İLGİLİ KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

1.1.Kaygı

Kaygı, insanın var oluşundaki en temel duygulardan biridir. Kaygı kavramı genelde korku ile karıştırılır. Günlük yaşamda kaygı ile korku çoğu kez aynı anlamda kullanılır. Bu iki duyguyu da tehdit ve tehlike karşısında gösterilen tepki olarak tanımlanır. Ancak kaygı ve korku arasında farklılıklar vardır. Korkuyu ortaya çıkaran etmen daha belirginken, kaygıyı yaratan etmen gizili ve daha özeldir. Korkuda insanın tepki gösterdiği tehlikeyi daha net isimlendirirken, kaygıda ise bu isimlendirme net bir şekilde yapılamaz. Kaygı tehlike durumunun olasılığından ve beklentisinden doğar. Kaygı içerik bekleyen bir boşluk gibidir. Bu içerik bulunduğunda, yani belirli bir nesne karasız kaygıyı ele geçirdiğinde kaygı korkuya dönüşür.¹ “Kaygının yoğunluğu, kişinin içinde bulunduğu durumu ne kadar önemseydiği ile ilgilidir.”² Yani olaylar karşısında kaygının düzeyini ve yoğunluğunu asıl belirleyen bireyin onunla yüklediği anlamdır. Kişi olaya fiziksel bir risk yada tehdit anlamı veriyor ise, kendini kaygılandırıyor demektir.³

“Kaygı bireyin kişilik özelliklerine ve durumuna göre “yapısal kaygı” ve “durumsal kaygı” olarak ikiye ayrılır. Yapısal kaygı, kişinin kaygılı olma eğilimine bağlıdır ve zamanla önemli değişiklikler göstermeyen, karaktere bağlı bir kaygı türüdür. Durumsal kaygı ise belirli bir durum karşısında ortaya çıkan, şiddeti azalıp artabilen bir kaygı türüdür.”⁴

Kaygının anlaşılmasında ki başka bir problem ise sürekli kaygı ve durumluk kaygı arasındaki farklılığı ortaya koymadaki güçlülüdür. Sürekli kaygı, doğrudan çevreden gelen tehlikelerden bağımsız olarak içten gelen, kişinin öz değerlerinin tehdit edildiğini düşünmesi ve içinde bulunduğu durumu stresli olarak algılaması sonucu ortaya çıkan kaygı olarak tanımlanır. Sürekli kaygı düzeyi yüksek olan kişilerin daha çabuk karamsarlığa düşen ve daha kolay incinen kişiler olduğu görülür. Psikolojik destek almak için başvuran hastaların çoğunluğunun sürekli kaygının belirtilerinden şikâyetçi olduğu belirtilmektedir. Durumluk kaygı, bireyin içinde bulunduğu stresli durum karşısında hissettiği, sürekli kaygıya göre daha

¹ Mannoni, P., Korku, , (Çev. Işın Gürbüz), Ankara, 1995, s.10

² Gençtan, E., Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar, Ankara, 1982, s.239

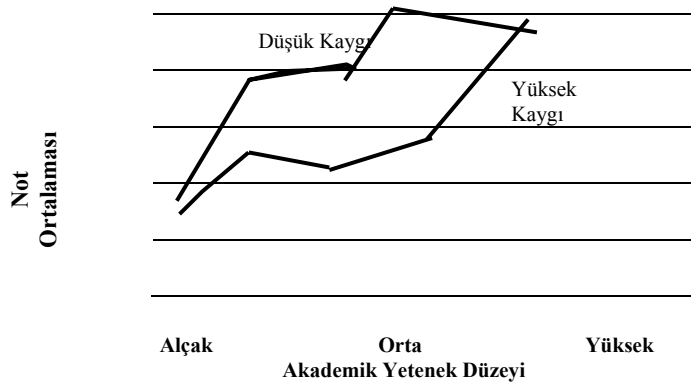
³ Özer, A.K., Kaygı, İstanbul, 2002, s.13

⁴ Lüle, A.R., “Lise Mezunu Olup Üniversiteye Hazırlanan Ergenlerin Özerklik Düzeyleri ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2002, s.7

sübjektif bir kaygıdır. Stres yaratan durumda durumluk kaygısının seviyesinde yükselme, stresli durum ortadan kalkınca da düşme görülür. Sürekli kaygı düzeyi yüksek olan kişiler, durumluk kaygıyı, diğer kişilere göre daha sık ve yoğun olarak yaşarlar.⁵

Çocuklarda rastlanan kaygıların çoğu ise, okul çalışmalarında, anne ve babanın yüksek beklentilerine cevap verememe kaygısıdır. Bu bireyler genelde kendine güvensiz, başarılı olmak için sürekli bir uğraş içinde olan, en küçük bir başarısızlıkta bile gerçek durumla orantısız olarak çok yoğun kaygı yaşayan kişileridir. Bu da bu kişilerin yaşam kalitesini daha çok bozarak, güçlüklerin ağırlaşmasına neden olur.⁶

Kaygı öğrenmede de etkili olan etmenlerden biridir. Güçlü bir istek ya da dürtünün gerçekleşmeyecek hissi kaygıyı doğurur. Bu kaygının düzeyinin aşırı olması öğrenmeyi olumsuz yönde etkilediği gibi, çok düşük seviyedeki kaygıda öğrenmeyi güçleştirmektedir. Orta düzeydeki kaygının ise öğrenmeyi olumlu yönde etkilediği bilinmektedir.⁷

Kaynak: Cüceloğlu, D. İnsan ve Davranışı, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1998, s.292

Şekil 1

Spielberger'in Amerikan Üniversitesi Öğrencileri üzerinde yaptığı okuma-öğrenme (akademik başarı) ve kaygı derecesi arasındaki ilişki

Spielberger'in yapmış olduğu bir araştırmada orta derecede akademik yeteneği olan öğrenciler arasında, kaygı düzeyi düşük olan öğrencilerin kaygı düzeyi yüksek olan öğrencilere göre daha başarılı oldukları bulunmuştur. Ayrıca yine bu araştırmanın sonucunda çok düşük ve çok yüksek akademik başarı düzeyindeki öğrencilerde yüksek ya da düşük kaygılı olmanın bir fark yaratmadığı görülmüştür.

⁵ Öner N.-LeCompte A., Süreksiz Durumluk-Süreklilik Kaygı Envanteri El Kitabı, 1998, s.2

⁶ Gençtan, a.g.k., s.248

⁷ Selçuk, Z., Gelişim ve Öğrenme, 1999, Ankara, s.54

Nefes Darlığı	Mide Ağrısı
Terleme	İshal ya da Kabızlık
Nefes Alıp Vermede Düzensizlik	Aşırı Tepkide Bulunma
Kesik Kesik Nefes Alma	Titreme
Gerginlik	El ve Ayak Parmaklarının Soğukluğu
Kalp Çarpıntısı	Sürekli Yorgunluk
Aniden Sinirlenme	Sürekli Baş ağrısı
Bel ağrısı	Boyun Kaslarının Gergin Olması

Kaynak: Cüceloğlu, D.İnsan ve Davranışı, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1998, s.293

Şekil 2

Kaygı Belirtileri

Şekilde kaygının insanlarda gözlenebilen belirtileri verilmiştir. Kaygı düzeyi yüksek kişilerde bu belirtilerin daha sık ve daha şiddetli görüldüğü gözlemlenmiştir.

1.1.1. Kaygı İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

İnsan yaşamını etkileyen bu duygunun etki alanlarını belirlemek için birçok çalışmalar yapılmış ve sonucunda kuramsal yaklaşımlar doğmuştur.

1.1.1.1. Psikoanalitik Yaklaşım:

Psikanalitik kurama göre kaygının nedeni çelişkidir. İnsanın eğitim ve istekleri ile çevrenin istekleri çatışınca ortaya çıkan çelişkinin, kaygı oluşumunu hazırladığı belirtilmektedir. “Kaygı”, kaynağı belirsiz, düşünülen, öznel bir tehlikeye karşı oluşan tepki, “korku” ise, belirgin bir noktada odaklaşan nesnel bir tehlikeye karşı oluşan tepki olarak tanımlanmaktadır. Kaygıda tehlikenin içte, korkuda dışta olduğu belirtilmektedir. İnsanın korku veren şeyden ya kaçacağı ya da direneceği vurgulanırken, kaygının ise kendisinin bir parçası olduğu, ne kaçabileceği ne de direnebileceği vurgulanmaktadır.⁸

Freud’ a göre kaygı, gerçeklik kaygısı, ahlaki kaygı ve nevrotik kaygı olmak üzere ikiye ayrılır. “Gerçeklik Kaygısı” korkuyla eş anlamlı olarak kullanılır ve gerçek bir tehlike karşısında yaşanılır. “Ahlaki Kaygı” süperegö ve ego arasındaki yaşanan çatışma sonucu doğar. “Nevrotik Kaygı” ruhsal aygıtın bileşenlerinden olan id ve ego arasında yaşanan çatışmanın ürünü olarak ortaya çıkar. Nevrotik Kaygı ise “panik kaygı”, “fobik kaygı” ve “bağlantısız kaygı” olarak üçe ayrılır. Çarpıntı, nefes almada güçlük çekme, baygınlık hissi ve ölüm korkusu gözlenen kaygı panik kaygı olarak tanımlanır. Belirli bir

⁸ Gençtan, a.g.k, s.61.

nesne ve ya durum karşısında yaşanan mantık dışı olan kaygıya fobik kaygı denir. Kendi içinde, herhangi bir duruma bağlı olmaksızın, kişinin sürekli olarak kaygılı olmasına ise bağlantısız kaygı denir.⁹

Freud'a göre insan davranışları tüm yönleri ile bulunduğu çevreye uyum sağlamaya yöneliktir. . Hiçbir davranış rastlantısal olarak meydana gelmez ve organizmanın yaptığı her şey yaşamı sürdürme çabasının farklı biçimleridir. Freud'a göre kaygı fiziksel ya da toplumsal çevreden gelen tehlikelere karşı bireyi uyarma, gerekli uyum sağlama ve yaşamı sürdürme işlevlerine katkıda bulunur. Eğer kaygı, "nevrotik anksiyete" de olduğu gibi mantıkdışı bir nitelik alırsa, uyum işlevini yitirir ve normal dışı davranışların ortaya çıkmasına neden olur.¹⁰

Eric Fromm ise kaygının kültürel bir olay olduğunu, kişinin yaşadığı çaresizlik, yalnızlık ve çevreye yabancılaşma duygularının rollerini vurgular. Fromm'un Çocukluk yaşantılarına annenin anksiyöz bir yapıda olup bunu çocuklarına aktardığı görüşü vardır.¹¹

Kaygı olgusunun anlaşılabilmesinde katkısı olanlardan biri de Karen Horney'dir. Ona göre kaygı tehlikeli olarak algılanan bir duruma karşısında duyulan duygudur. Horney'e göre kaygı, çocukluk yıllarında kabul görmemiş olmaktan kaynaklanır. Kaygının yoğunluğu, içinde bulunulan durumun kişi için taşıdığı önemle doğru orantılıdır. Horney kaygının insanın yaşayabileceği en katlanılmaz duygudur olduğunu ve insanların kaygıdan kaçmak için her yolu denediğini söyler. Ayrıca Horney kaygının mantıkdışı bir özelliğe sahip olduğuna inanır.¹²Horney'e göre, eğer çocuk açık ya da gizli şekilde itilmekten, sadece karşısındakilerin beklentilere uyduğu zaman onaylanıyorsa, yetenekleri küçümseniyor, sürekli gösterdiği başarıdan daha fazlası bekleniyorsa, aşırı korumacı davranılarak bağımlı ve pısrık bir kişi olarak yetiştiriliyorsa kendini gerçekleştiremeyecektir. Bu durumda çocuk ileriki yıllarda boyun eğme ve karşı gelme çelişmesini birlikte yaşayacak ve kendine güveni olmayan bir yetişkin olacaktır.¹³

"Sullivan'a göre, kaygıda kişilikten çok kişilerarası ilişkiler ve etkileşimler önemlidir. Sullivan, kaygının sebeplerini şöyle sıralamıştır: a) Kişinin yetişmesinde etkili olan ilişkiler, b) Anneden empati yoluyla çocuğa geçmesi, c) Anne-Babanın takındığı hatalı tutumlar, d) İtici anne-baba tutumları ile birlikte eğitimde uygulanan ceza yöntemleri, e)

⁹ Tolan, Ö.,Ç., "Üniversite Öğrencilerinde Kaygı Belirtileri ve Bağlanma Biçimleri ile İlgili Kişiler Arası İlişkiler", Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Ankara, 2002, s.11

¹⁰ Gençtan, a.g.k.,s. 213

¹¹ Güleç C.-Koroğlu E.,Psikiyatri Temel Kitabı, Ankara,1997, s.455

¹² Yanbastı,G.,Kişilik Kuramları, İzmir,1990,s.106

¹³ Gençtan,a.g.k.,s.244

Çocuğa karşı uygulanan tutarsız davranışlar, f) Çocuğun ilk toplumsallaşma deneyimleri kaygı yaratır. Ayrıca Sullivan'a göre önemli olan bir noktada hem kaygının kendisi hem de neden olduğu davranışlardır. Çünkü kaygı, davranışlara bir kısıtlama getirir ve bununla birlikte kişinin uygun tepkiler geliştirmesini engeller. Kaygı yoğun olarak yaşanırsa kişinin davranışları aksar, algılama ve dikkat bozuklukları ortaya çıkar. Sullivan'a göre uyku kaygıya karşı gelişen tepkilerden biridir.”¹⁴

1.1.1.2. Varoluşçu Yaklaşım:

Varoluşçu yaklaşıma göre, evrende kendi varlığını kendisi yaratan tek varlık insandır. Yaşama anlam veren yine insanın kendisidir. Bu yüzden insan özgürdür ve hayatına kendisi bir yol çizebilir. Bu sorumluluk nedeniyle bunalım, sıkıntı, kaygı duyar. Varolma sorumluluğundan doğan bu kaygı ve sıkıntı, insanın temel davranış ve eylem gücünü oluşturur.¹⁵

Rollo May'e göre kaygı yaklaşmakta olan bir hiçe indirgenme tehdidinin yaşanmasıdır. O anda sahip olunan bir duygu değil, o anki oluş biçimidir. Bu katlanılması güç duygudan kurtulmak içindir ki insan çoğu zaman özgürlüğünden kaçmayı yeğler. Çünkü yeni bir varoluş potansiyelini de içeren her özgürlük, beraberinde yok olma tehdidini de getirir.¹⁶

1.1.1.3. Öğrenme Kuramları:

Öğrenme kuramcıları kaygıya öğrenilmiş bir duygu olarak bakar. Hull, öğrenme teorisinde, kaygının, bireyin öğrenme ve hatırlama yetenekleri üzerine etkilerini şöyle açıklamaktadır. Birincil dürtüler (Açlık, susuzluk gibi) organizmayı faaliyete geçiren dürtülerdir. Kaygı ise ikinci bir dürtü olarak kabul edilir ve aynı zamanda ikincil bir takviye kaynağıdır. Birincil dürtü “acı” içerir ve ikinci dürtü “korku” tepkisi yaratan acı ile birlikte bulunan nötr bir uyarandır. Bu öğrenilmiş tepkiler, dürtü uyararı meydana getirecek ikinci dürtü olarak etki ederler. Hilgard'a göre, bu şartlı korku tepkisi, psikologların anksiyete kavramıdır. Kaygının sönmesi takviye özellikleri taşır ve öğrenmeye yardımcı olabilir. Kaygı ve öğrenme arasındaki ilişki, güdülenme ve başarı arasındaki ilişkiye benzer. Öğrenilen malzeme basit ve kolay, yüksek kaygı derecesi bunun

¹⁴ Yanbastı, a.g.k.s.128

¹⁵ Gençtan, a.g.k., s.88

¹⁶ Gençtan,E.,Varoluş ve Psikiyatri, İstanbul,1994, s.15

çabuk öğrenilmesine yol açar, Öğrenilen malzeme karışık ve zorsa, o zaman yüksek kaygı öğrenmeyi zorlaştırır.¹⁷

Kaygı ve öğrenme arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çok sayıda araştırma yapılmıştır. Sonuçlar şöyle özetlenebilir: Yüksek kaygılılar, basit öğrenmelerde, öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Ancak öğrenilecek konu karmaşıklaştıkça ve öğrenme süresi uzadıkça yüksek kaygı öğrenmeyi daha da zorlaştırmaktadır. Kaygı düzeyi daha düşük olan kişilerin başarısı yükselmektedir. Öğrenme sırasında stres verici şartlar arttıkça yüksek kaygılı kişilerin başarısı daha da düşmektedir.¹⁸

1.1.1.4.Bilişsel Kuramlar:

Bilişsek kuramı savunan psikologlar, insanı pasif bir varlık olarak değil, üreten, uyarıcılara tepki veren ve onlara anlamlar yükleyebilen, aktif bir varlık olarak kabul eder. Bilişsel kuramcılara göre insanı diğer canlılardan ayıran en belirgin özellik insan gelen uyarıcıları işleyebilme ve anlamlandırabilme yeteneğidir.¹⁹

Bilişsel kavramlar, anksiyetenin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Beck'in klasik bilişsel kuramı Salkovskis tarafından şu şekilde yeniden düzenlenmiştir. Duygularımızı harekete geçiren, olayların kendisinden çok, kişinin onlara yüklenen anlam olmaktadır. Bilişsel kuramlar, korkunun kazanılmasında, öğrenme kuramlarının ve koşullanmanın önemini kabul etmektedirler. Bununla birlikte en önemli vurguyu, ister koşullu ister koşulsuz olsun kişinin olayla ilgili yorumlarına yapar.²⁰

2.BAŞARI KAVRAMI

Başarı kavramı dersin belirlenen amaçlara ulaşılması ve bu yönde alınan yol olarak tanımlandığında, öğrenciden istenen seviyeye gelmesi beklenir. Birçok etken başarıyı olumlu veya olumsuz yönden etkilemektedir. Yapılan araştırmalar, aile, okul ve öğretmelerin, öğrencinin akademik başarısında çok önemli üç unsur olduğunu göstermektedir.

Aile, yüz yüze ve içten ilişkilerin en güçlü olduğu birincil gruplardandır. Bu bakımdan, bireyin tutum ve değerlerinin oluşumunda birincil etkileşimi sağlaması

¹⁷ Cüceloğlu,D.,İnsan ve Davranışı, İstanbul,1998,s.291.

¹⁸ Baltaş,A.,Stres Altında Ezilmeden Öğrenmede ve Sınavlarda Üstün Başarı, 1993, İstanbul,s.232.

¹⁹ Cüceloğlu,D., a.g.k., s.29.

²⁰ Tükel,R.-Alkın,T.,Anksiyete Bozuklukları ,Ankara,2006, s.31.

yönünden çok önemli bir yere sahiptir. Onun temel kurumlar arasında yer almasının nedenlerinden birisi de budur.²¹

Anne ve babanın öğrenim durumlarının, başarılı olan öğrencilerde daha iyi olduğu tespit edilmiştir. Anne ve babanın öğrenim görmemiş olması, öğrencinin derslerinde ona yardımcı olmamalarına, eğitimin önemini ve gerektirdiği ihtiyaçları bilmemelerine neden olmaktadır. Bunlarda öğrenciyi başarısızlığa iten nedenlerden birkaçıdır. Öğrenim durumu iyi bir ailenin, çocuklarına daha fazla eğitim imkânı sağlama şansına sahiptir.²²

“Öğrencinin başarısını etkileyen diğer bir husus ise hazırlık döneminde yapılan çalışmaların yeterliliğinin iyi olmasına bağlıdır. İyi düzenlenmemiş bir ortam, istenilen düzeydeki öğrenmeyi gerçekleştirmede büyük bir engeldir.”²³

Araştırmalar öğretmenlerin tutum ve davranışlarının öğrencilerin kaygı ve başarı düzeyleri üzerinde büyük etkiye sahip olduğunu gösteriyor. Öğretmenlerin otoriter, ilgisiz veya demokratik tutumları öğrencileri olumlu ve olumsuz yönde etkiliyor. Öğretmenin sahip olduğu değerler, tutumlar ve deneyimler, kısaca tüm davranışları başta öğrencilerini olmak üzere daha sonra toplumu, kendi mesleki geleceğini ve meslektaşlarını etkiler.²⁴

Öğretmenle öğrenci arasındaki duygusal iletişimin, öğrencinin öğrenmesini olumlu yönde etkilediği²⁵, öğrencinin sevdiği ve saydığı öğretmenin dersini kolay ve daha etkili biçimde öğrendiği²⁶ kabul edilmektedir.

Sınıf etkinliklerinin yer aldığı ortam, öğrencinin, öğretmenin en yakın çevresi, sürekli, etkileyici değişkenidir. Bu ortam, öğrenci güdüsünü, devamını, öğretmen-öğrenci ilişkisinin kalitesini etkiler.²⁷

Öğretmenler, özellikle de ilk öğretmen, çocuklarla yakın ilişkisi içinde geçen uzun bir sürenin sonucu olarak onları etkilemede ana babadan sonra ikinci derecede önemli bir rol oynayabilirler. Öğretmenin davranışları çocukları toplumsal, duygusal ve zihinsel gelişimlerini her yönden etkiler.²⁸

²¹ Tezcan, M., Eğitim Sosyolojisi, Ankara, 1996, s.132

²² Gökçedağ, S., “Lise Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Kaygı Düzeyleri Üzerinde Anne-Baba Tutumlarının Etkilerinin Belirlenip Karşılaştırılması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2001, s.20

²³ Başar, H., Sınıf Yönetimi, Ankara, 1994, s.28.

²⁴ Bilen, M., Plandan Uygulamaya Öğretim, Ankara, 1993, s.16

²⁵ Oktay, A., Türkiye’de Öğretmen Eğitimi, Milli Eğitim, 1998, s.27.

²⁶ Okçabol, R., “Türkiye’de Öğretmen Profili Araştırması ve Öğretmen Yetiştirmede Yeni Arayışlar”, VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 1998, s.692.

²⁷ Başar, a.g.k., s.29.

²⁸ Gander M. J.-Gandiner H. W., Çocuk ve Ergen Gelişimi, (çev. Bekir Onur), Ankara, 1998, s.390.

Öğrencilerin derse katılımı, öğretmenin olumlu bir sınıf ortamı yaratması ve öğrencilerle kurulan etkileşimle gerçekleşebilir. Bu etkileşimlerde öğrencilerin derse katılmalarına ve düşüncelerine önem vermek, onların katılımlarını değerli saymak, bunları sınıfta paylaşmak ve onları anlamaya çalışmak öğrencilerle kurulan etkileşimi olumlu yönlendirir.²⁹

Araştırmacılar, öğretmenin değerlendirilmesinde en çok kullanılan değişkenin öğretmenin özellikleri olduğunu ve araştırma sonuçlarının, öğretmenin kişiliğinin öğrencilerdeki değişimle ilgili olduğunu gösterdiğini belirtmektedir.³⁰

Sınıf içi etkileşim öğretmenlerin kişisel niteliklerden önemli derecede etkilenmektedir. Demokratik öğretmenler, öğrenci iletişimine daha fazla önem vermekte ve öğrencilere daha yakın davranmaktadır. Buna karşılık otokritik öğretmenler, kendilerini sınıfın tek hakimi olarak görmekte ve öğrencinin temel görevinin öğretmen tarafından sunulan bilgilerin eksiksiz alınması ve sınıf kurallarına uyulması olarak görmektedir.³¹ Otoriter öğretmenlerin sınıflarındaki çocuklar, ya duygusuz, ilgisiz ya da saldırgan olmak eğilimindeydiler; demokratik ya da serbestçi çevredekiler ise daha fazla onay ve ilgi aramak eğilimindeydiler ve daha geniş bir bireysel farklılıklar dizisi sergilediler.³²

“Öğretmen çocuğu teşvik edici, yol gösterici, iyi bir rehberdir. Dikkatli, çocuklara karşı ilgili bir öğretmen, onlarla yakından ilgilenir. Onların her sorununa çözüm arar.”³³

Bireyde davranış değişikliği meydana getireceksek, bunu da istendik ve kasıtlı olarak yapmak istiyorsak, bu davranış değişikliğinin oluşturulmasında en büyük katkıyı da öğretmenlerimizden göreceğiz demektir. İyi yetiştirilmiş bir öğretmenden kendisine teslim edilen tertemiz, küçük bireylere istendik yönde, davranış değişikliği meydana getirilmesi beklenmektedir.³⁴Çocukta “ben yapabilirim, ben kendime güveniyorum” duygusunun gelişmesinde, ana-babadan sonra en kuvvetli etkiyi öğretmenler yapar. Öğretmenin, öğrencinin kendi ödevini kendisinin yapmasında ısrar etmesi ve yapılan çalışmayı

²⁹ Öztürk B., “Sınıf İçi Etkileşim”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Yıl 6, Sayı 24, Güz Ankara, 2000, s.622.

³⁰ Başar, H., Öğretmenlerin Değerlendirilmesi, Ankara, 1995, s.8.

³¹ Öztürk, a.g.m., s.624.

³² Gander M, J.-Gandiner H., W., a.g.k, s.391.

³³ Kırkıncıoğlu, M., Çocuk Ruh Sağlığı, İstanbul, 2003, s.57.

³⁴ Arat, M.V., “Eğitimde Başarının Sırrı: Öğretmenlerimiz ve Yetiştirilmeleri”, Eğitim Yönetimi Dergisi, 1. Yıl, 4. Sayı, Ankara, 1995, s.519.

değerlendirirken önce olumlu yönleri ortaya koyup çocuğu takdir etmesi çocuğun kendine güven kazanmasını sağlayacaktır.³⁵

Öğretmenin nasıl bir otorite uygulayacağına karar vermesi gerekir. Eğer öğrencisini korkutuyor, tehdit ediyor, cezalandırıyorsa güce dayanan bir otorite uygulamaya karar vermiş demektir. Böyle bir yaklaşım sonucu öğrenciler kendisinden uzaklaşır, dersleriyle veya kendileriyle ilgili bir problemleri olduğu zaman bunu öğretmenlerine danışmayı ve ondan yardım almayı düşünmezler. Öğretmen bilgiye dayanan otoritesini geliştirdiği ölçüde öğrenciler öğretmenlerini ve dersi sevmeye başlarlar. Birlikte ders yapmak bir zevk haline dönüşür. Her çocuğun kendini duygusal ve sosyal açıdan güvenli hissedebileceği, korkularını ve güvensizliğini yenebileceği, öğretmenin ve arkadaşlarının ona gülmeyeceği bir ortama ihtiyacı vardır. Ancak bundan sonra çocuk korkularını ve güvensizliğini yenmeye ve okulda başarılı olmaya başlayabilir. Öğretmenin güce dayalı otoritesini arttırdığı ölçüde de öğrenciler giderek öğretmeni ve dersi sevmemeye başlarlar. Birlikte ders yapmak bir sıkıntı ve eziyet haline dönüşür.³⁶

Sosyal olaylarda neden sonuç ilişkilerini gelenek sonrası düzeyde ele alabilen ve bunu öğrencilerine aktarabilen bir öğretmen tutumu, özellikle ergenlik dönemindeki öğrencilere yol gösterici olacaktır.³⁷

Bir öğretmenden öğrenme-öğretme ortamında pekiştireç, ipucu, dönüt, düzeltme kullanması, öğrenci katılmasını sağlaması, geç ve güç öğrenenlere yardım etmesi, cezaya başvurmaması her ünitenin sonunda biçimlendirme ve yetiştirmeye dönük değerlendirme sonuçlarına göre her bir öğrencinin varsa eksiklerinin tamamlanması, yanlışlarını düzeltmesi, alanında yeterli bilgi ve becerilerle donanık olması, hoşgörülü, sevecen, anlayışlı olması, fakat öğrenme-öğretme ilkelerinden taviz vermemesi gibi davranışlar beklenir.³⁸ Öğretmenler, gelecek kuşakların bilişsel, duyuşsal, devinimsel gelişimi ve yaşama biçimini yönlendiren, iletişim, araştırma ve yaratıcılık becerilerinin gelişimini etkileyen kişilerdir.³⁹

Çağın gerektirdiği tüm teknolojik olanaklar, eğitim çabalarına ancak öğretmenin canlı kişiliyle beklenen katkıyı sağlamakta ve yaralı olabilmektedir. Bu noktada,

³⁵ Cüceloğlu, D., İletişim Donanımları, İstanbul, 2003, s. 122.

³⁶ Batlaş, a. g. k., s. 26.

³⁷ Erden M.-Akman Y., Gelişim Öğrenme-Öğretme, Ankara, 2005, s. 126.

³⁸ Sönmez, V. Öğretmen El Kitabı, Ankara, 1994, s. 108.

³⁹ Tok N. T., "Öğretmenlik Mesleğinin Öğretmenlerin Gereksinimlerini Karşılama Düzeyi", Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 3. Yıl, 2. Sayı, Ankara, 1997, s. 251.

öğretmenin kişiliği, mesleki yeterliliği ve öğrenciye yönelik tutumu büyük önem taşımaktadır.⁴⁰

3. TUTUM KAVRAMI VE TUTUM İLE İLGİLİ KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

3.1. Tutumun Tanımı

Tutum bir çok araştırmacı tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bir tanıma göre, tutumlar oldukça organize olmuş uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimleridir. Bu eğilimler diğer insanları, grupları, fikirleri ülkenin diğer yörelerini ya da nesnelere konu edinir. Bu tanımda tutum ile ilgili iki temel özellik yatar. Birincisi, Tutumların oldukça uzun süreli olması Bir eğilimin tutum olabilmesi için bireyin o eğilimi oldukça uzun süreli olarak göstermesi gerekir. İkincisi; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal birimleri içermesidir.⁴¹ Araştırmacı Allport' a göre tutum, yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün nesne ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkiye sahip ruhsal ve sinirsel bir hazırlık durumudur. Bir başka araştırmacı ise tutumu, bireyin içinde yaşadığı toplumda, önemli olduğu düşünülen örtülü ve güdüleyici bir tepki olarak tanımlamıştır. Kullanımı en yaygın olan tanım ise bilişsel ve duygusal öğeleri bulunan ve davranışsal bir eğilim içeren oldukça kalıcı bir sistemdir. Tanımlar incelendiğinde, her birinin, tutumun farklı bir özelliğini vurguladığı görülür. Yukarıdaki tanımları okuduğumuzda tanımlarda vurgulanan noktaları net görebiliriz. Bir tanımda tutum eğilim olarak görülürken, diğerinde kişinin durum karşısında nasıl davranacağına ilişkin bir varsayım olarak görmüş, en yaygın tanımda ise “tepki göstermeye hazırlık” olarak nitelendirilmiştir.⁴²

3.2. Tutum İle İlgili Kurumsal Yaklaşımlar:

Tutumlarla ilgili çok sayıda teori geliştirilmiştir. Bu teorilerden öne çıkan yaklaşımlardan bazıları şunlardır:⁴³

i. Koşullanma ve Pekiştirme Yaklaşımı

Bu yaklaşıma göre; tutumlar, büyük ölçüde öteki alışkanlıklar nasıl öğreniliyor ise öyle öğrenilirler. İnsanlar bilgi ve olguları nasıl öğreniyor ise bu olgulara bağlı duygu ve değerleri de öğrenirler. Bir çocuk belli bir hayvanın bir köpek, köpeklerin dost ve iyi bir hayvan olduklarını öğrenir, son olarak ise köpekleri sevmeyi öğrenir. Bu tutumu, başka

⁴⁰ Yıldız,Z., “Öğretmenlik Sertifikası Programına Devam Eden Öğretmen Adaylarının Öğrencilere Yönelik Tutumlarındaki Değişimin İncelenmesi”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi,3.Yıl, 3. Sayı, Ankara,1997,s.321

⁴¹ Cüceloğlu,a.g.k., s.521

⁴² Feedman J.L.-Sears D.O.-Carlsmith J.M., Sosyal Psikoloji, 1989, s.267

⁴³ Feedman J.L.-SearsD.O.-Carlsmith J.M., Sosyal Psikoloji,1989,s.267

türden öğrenmeleri kontrol eden aynı süreç ve mekanizmalar aracılığı ile öğrenir. Bir tutum geliştirirken birey, çağrışım, pekiştirme ve taklit süreçleri ile bilgi ve duyguları öğrenir.

ii. Erekler ve Çatışma Kuramı

Bu kuram, özellikle tutum değişikliği ile ilgilidir. Tutumun, olumlu ve olumsuz öğelerin bir toplamı tarafından belirlendiğini ileri süren koşullanma görüşüne benzer. Aralarındaki farklılık ise erekler (amaçlar) kuramında belli bir konumu benimseyen bireyin kazanıp kaybettiğini vurgulamasıdır. Bu kuramda kazanç ve kayıp içermeyen bilişsel öğeler görece olarak önemsizdir.

iii. İşlevselcilik Yaklaşımı

Bu yaklaşımda birey kendisi için gördüğü psikolojik işlev ya da sağladığı yararı göz önüne alarak ilk tutumunu seçer ya da yeni bir tutuma geçer. Bir tutum bireyin amacına ulaşmasında araç işlevi gördüğü için benimsenebilir.

iv. Bilişsel Tutarlılık Kuramı

Bu kurama göre birbirleri ile tutarsız birçok inanç ve değere sahip olan birey bunları daha tutarlı hale getirmeye çalışır. Eğer bilişleri tutarlı iken, tutarsızlığa yol açan yeni bir bilişle karşılaşmışsa, tutarsızlığı en aza indirmeye çalışır.

v. Denge Kuramı

Kuramın ana fikri dengesiz olan bir sistemin dengelilik yönünde değişebileceği biçimindedir. Bu kurama göre dengesizlik, dengeli bir duruma dönüşme doğrultusunda değişim için kişi üzerinde baskıya yol açar.

vi. Uygunluk Kuramı

Bir kişinin, diğer bir nesne ya da kişiye karşı olumlu ya da olumsuz tutumunun etkisi üzerinde duran bir kuramdır. Uygunluk kuramı temel bir tutum değişikliği durumunu, birbirlerine bir değerlendirme ya da duygusal ilişki ile bağlı üç ögeli bir durum olarak düşünür: Diğer kişi (ki, onu sevebiliriz ya da sevmeyebiliriz), bu kişinin hakkında konuştuğu tutum konumu (ki, onu sevebiliriz ya da sevmeyebiliriz), ve o konunun hakkındaki kendi düşüncesi (desteklediğini ya da karşı olduğunu söyleyebilir). Uygunluk, dengede olduğu gibi bu üç değerlendirme arasında çift sayı da (0 ya da 2) olumsuzluktan oluşur. Uygunsuzluk değişiklik yönünde baskı yaratır ve değişikliğin yönü gene tutarlılığa doğrudur.

vii. Duygusal-Bilişsel Tutarlılık Kuramı

Bu kuram insanların değişik nesnelere karşı duygularını nasıl uzlaştırdıkları üzerinde durur. Diğer bir deyişle sorunla ilgili gerçekler konusundaki inanç ve “bilgilerimiz”, kısmen duygusal tercihlerimizce belirlenir.

viii.Bilişsel Çelişki Kuramı: Bu kuramın en belirgin özeliği inanç ya da tutumlarla açık davranışlar arasında tutarsızlıklar olmuştur. Yani iki ana tutum-davranış tutarsızlığı kaynağı üzerinde odaklaşmıştır. Bu kurama göre tutarsızlıklar bir dizi farklı biçimde azaltılabilen ya da giderilebilen bir dizi farklı çelişkiye yol açarlar.

3.3. Tutum ve Davranış

Tutum ve davranış arasındaki bağlantının anlaşılması çok önemlidir. Başlangıçta, kişinin davranışlarının tamamen tutumlar tarafında belirlendiğine inanılıyordu. Yani kişi bir olgu karşısındaki davranışlarının tutumlar tarafından belirlendiği görüşü hakimdi. Ancak zamanla davranış ve tutum arasında tutarsızlıkların da olduğu görüldü. Örneğin sigara içen bir kişi, sigaranın sağlığa zararlı olduğunu, kanser riskini arttırdığını, ekonomik yük getirdiğinden şikâyet eder fakat sigara kullanmaya devam eder. Bura da kişinin tutum ve göstermiş olduğu davranış arasındaki tutarsızlığı açıkça görebiliriz.

Genellikle, bir kişinin davranışlarının tutumlarına bakılarak kestirilebileceği varsayılır, fakat yapılan birçok araştırma bu ilişkiye kuşku ile bakılmasına neden olmuştur. Öyle görülüyor ki, günümüzde davranış, yalnızca belli koşullar altında tutumlarla tutarlıdır: güçlü, açık, belirgin ve özgül tutumlar, çatışan ortamsal baskıların bulunmadığı durumlarda davranışla tutarlı olacaktır. Bir araştırmacı otuzbir ayrı araştırmayı özetleyerek şu sonuca varmıştır: “tutumların açık davranışlarla tutarsız ya da çok az tutarlı olmaları olasılığı, büyük ölçüde tutarlı olmaları olasılığından daha yüksektir.”⁴⁴

3.4.Öğretmen Tutumları

“Öğretmen, sınıfında öyle bir hava yaratmalı ki, hem kendini hem öğrencilerini yanlış yapma korkusundan arındırmalı ve yapılan hatalardan doğru olanı yakalama fırsatı sağlamalıdır. Ancak o zaman sınıfını, hem kendisi hem de öğrencisi için yaşayabilecek bir yer haline getirebilir.”⁴⁵ Öğretmen öğrencilerle en çok sınıf içinde iletişim halindedir. Bu yüzden sınıfta takınacağı tutum son derece önemlidir.

Öğretmenin dersteki davranış biçimleri genellikle üçe ayrılır. Bunlar: 1) Otoriter Tutum, 2) Demokratik Tutum, 3) Umursamaz-İlgisiz Tutum.⁴⁶

i.Demokratik Tutum

Öğrencilerin düşünce ve duygularına önem verir ve sınıftaki öğrencilerine güven duyar. Eleştirilere önem vererek bu davranışı teşvik eder. Değerlendirmelerinde objektif

⁴⁴ Feedman J.L.-SearsD.O.-Carlsmith J.M., a.g.k.,s.289

⁴⁵ Kılıççı,Y.,Okulda Ruh Sağlığı,Ankara,1992,s.139.

⁴⁶ Tezcan,a.g.k.,s.309.

kalır. Dersin asıl hazırlayıcı ve yürütücüleri öğrencilerdir. Öğretmen bu konuda sadece yardımcıdır. Öğrencilerin gruplar halinde çalışmalarını sağlar. Sorumluluğu gruba yükler.

ii.Otoriter Tutum: Öğrencilerin düşünce ve görüşlerine hiç önem vermez. Sınıfta serbest bir tartışma ortamı yaratmaz. Sınıfta baskı havası yaratır. Eleştiri yaptırmaz. Değerlendirmelerinde tarafsız kalmaz. Sürekli olarak ilişkilerinde serttir. Dersin tek yöneticisidir. Dersin hazırlanma ve yürütülmesinde yegâne sorumlu kendisidir. Ders sırasında öğrencilerden kayıtsız şartsız itaat ister. Dersi yürütebilmek için sık sık cezalardan, kırık not vermekten, dayaktan söz eder.

iii.Umursamaz- İlgisiz Tutum: Öğrencilerle ilgilenmez, rehberlik yapmaz. Kararsız ve hareketsizdir. Çalışmalarında amaçsızlık ve plansızlık egemendir. Değerlendirmeleri tutarlı değildir. Öğrenciler arasında huzursuzluk ve kararsızlık ortamı yaratır.

4. ÖĞRENCİ BAŞARISINI VE KAYGI DÜZEYİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER İLE İLGİLİ YURT İÇİNDE VE DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

4.1. Öğrenci Başarısını ve Kaygı Düzeyini Etkileyen Faktörler İle İlgili Çalışmalar

Bu bölümde, öğrenci başarısını ve kaygı düzeyini etkileyen faktörlerle ilgili olarak yurt dışında ve yurt içinde yapılan bazı araştırmalar, kronolojik sıraya göre özetlenerek verilmiş ve incelenen araştırmalarla ilgili bir değerlendirme yapılmıştır.

4.1.1. Öğrenci Başarısını ve Kaygı Düzeyini Etkileyen Faktörlerle İlgili Olarak Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar:

Boldwin yaptığı araştırmada demokratik yaşantı kazanan çocukların öğrenmeye meraklı ve yaratıcı aynı zamanda da daha korkusuz, saldırgan ve liderlik özellikleri gösterdikleri, otoriter yaşantı kazanmış çocuklarında yaratıcılık ve merak konusunda daha geri olduğu ancak toplumsak kurallara daha uyum sağladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Lewin ve arkadaşlarının, “Sosyal Kuvvetlerin Çözülmesi” adlı araştırmasının sonuçlarından bir örnek vermede fayda vardır. Bu araştırmada K.Lewin ve arkadaşları kız ve erkek öğrenciler arasında iki grup teşkil etmişlerdir. Bu gruplardan biri demokrasi, diğeri otokrasi ilkelerine göre idare edilmiştir. Demokratik grupta, bütün tedbirler grubun kararıyla alınırdı. Alınan kararlar hakkında öğretmen rehber rolünü oynar, fakat kararların alınmasında hiçbir emir ve tavsiyede bulunmaz. Çocuklar zorluğa maruz kalınca öğretmenlere başvururlar, öğretmen de onlara bazı yollar önerir, seçim öğrencilere kalırdı.

Otokritik gruba gelince, burada bütün kararlar öğretmen tarafından verilirdi. Planlama ve çalışma metotları öğretmenin söylediği şekilde yapılırdı. Daha sonra demokratik sistemden alınıp otokritik sisteme tabi tutulan çocuklardan neşeli, açık kalpli, bir arada çalışmaktan zevk duyan ve içleri hayat dolu olanlar az bir zaman içinde teşebbüs kabiliyetini kaybetmiş ve vurdumduymaz bir hale gelmişlerdir.⁴⁷

Cogan'ın yaptığı bir çalışmada, öğretmenin birleştirici ve içten davranışının, öğrencinin gerekli ya da kendi isteği ile yaptığı çalışmaları olumlu yönde etkilediği ortaya konmuştur. Cogan, yaptığı çalışmaya dayanarak, öğretmenin davranışlarının, öğrenciyi iki şekilde etkilediğini belirtmektedir. Öğretmenin, öğrencide kaygı ve uzlaşma etkisi yaratıcı davranışı, öğrencinin sadece gerektiği kadar çalışmasına neden olacağı ve yine öğretmenin, öğrenci de sevgi, saygı ve yaklaşma etkisi, yaratıcı davranışı da öğrencinin kendi isteğiyle ek çalışmalarda bulunmasına neden olacağı görülmüştür.⁴⁸

Biddle ve Ellena gerçekleştirdikleri bir araştırma çalışmasında özellikle sınıf ortamında öğretmenlerin çeşitli özelliklerini ve büyük çoğunlukla da davranışlarını incelemeye çalışmışlardır. Elde ettikleri veriler sonucunda öğretme-öğrenme sürecinin niteliğinin öğretmen niteliği ile ilgili olduğu görülmüştür.⁴⁹

Öğretmen-öğrenci etkileşimi ve öğretmenin öğrencinin tutumu ve başarı üzerindeki etkisini araştıran Flanders'in çalışmalarının sonuçları, başarının ve tutumların yüksek olduğu sınıflarda öğretmen etkisinin dört esas unsuru olduğunu göstermektedir. İlk olarak, öğretmen bir taraftan tamamen aktif, diğer yandan aksettirici ve destekleyici rollerini ayarlayabilme yeteneğine sahiptir. İkinci olarak, kendi davranışlarını kontrol edip, şu ya da bu rolü yürütebilecek yeteneğe sahiptir. Sonuncu olarak, mevcut koşullara gerekli teşhisi koyabilecek kadar hassas ve objektif bir gözlemcidir. Bütün bu özellikler, başarılı öğretmenlerde gözlenen becerilerdir.⁵⁰

⁴⁷ Büyükkaragöz S.- Şahin K., "Öğretmenlerin Hoşgörü ve Demokratik Tutumları", Eğitim Yönetimi Dergisi, Yıl 2, Sayı 3, Yaz, Ankara, 1996, s.355.

⁴⁸ Küçükahmet, L., "Öğrencilerin Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları", (Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma), Ankara Üniversitesi Yayınları, 1987, s.32.

⁴⁹ Deryakulu, D., "Ortaöğretim Elemanı-Öğrenci Arası İletişimde İstenilen Öğretim Elemanı Davranışlarının Gösterilmesini Engelleyen Faktörler", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, Ankara, 1992, s.12.

⁵⁰ Küçükahmet, L., a.g.m., s.12.

Fransa’da P.Tap’ın “ideal öğretmen portresinin” belirlenmesi amacıyla lise öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırma sonucunda yüzde bakımından en başta şu özellikler sıralanmıştır: Anlayış (%43), eğitsel nitelikler (%30), çekici dersler (%38,5), haktanırlık(%23), otorite (%22).⁵¹

Ewing ve Gilbert, Illinois Üniversitesi’nde yaptığı çalışmada, üstün yetenekli fakat düşük başarılı öğrencilerin akademik başarı düzeylerini yükseltmede psikolojik danışma yardımının etkili olduğunu destekleyen bulgular elde edildiği görülmüştür.⁵²

Covington, Dady, Goodman ve Buck, Weaver’e göre öğretmenlerin olumsuz tutumları öğrenci başarısızlığıyla sonuçlanabilir.⁵³

Moos tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, öğretmen desteğinin düşük, yarışma ve öğretmen kontrolünün yüksek olduğu sınıflarda devamsızlığın çok olduğu ve sınıf geçmenin güç olduğu ortaya çıkmıştır.⁵⁴ Buradan da anlaşıldığı gibi öğretmenin desteği ve sınıfta takındığı olumlu tutumu, öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyecektir.

Groebel ve Schwarnner, akademik başarısı yüksek bir referans grubu ile yarışma ortamının doğmasının yüksek kaygıya yol açtığını bulmuşlardır. Okul ortamının nasıl algılandığının kaygı düzeyini etkileyen en önemli faktör olduğu sonucuna varmışlar ve okul kaygısının, öğrencinin kendi içinde bulunduğu pozitif ve sosyal çevresiyle arasındaki ilişkinin nasıl algılandığıyla ilişkili olduğunu vurgulamışlardır.

Good ve Brophy tarafından yapılan bir dizi araştırmaya göre olumsuz beklenti durumunda öğretmenlerin gösterdiği davranışlar şu şekilde saptanmıştır. Öğrencilerin konuşması için az zaman vermek, soruyu tekrar ederek yardım etmek yerine beklemeden yanıtı söylemek, ya da bir başka öğrenciye söz vermek, özendirmek için ödüllendirmesi gerekmeyen davranışları da ödüllendirmek, başarısızların başarısızlıklarını daha fazla eleştirmek ve başarılarını daha az övmek, onlara daha az dikkat etmek ve daha az etkileşimde bulunmak, onlara daha az söz vermek, onlardan az şey beklemek, dostça

⁵¹ Oğuzkan,F.,Orta Dereceli Okullarda Öğretim,(Amaç,İlke,Yöntem ve Teknikler), Ankara,1989,s.47.

⁵² Can G.,Akademik Başarısızlık ve Önlenmesi,Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir,1992,s.19.

⁵³ Babacan,D., “Öğretmenlerin Öğrencilere Yönelik Tutumları ve Günü”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir,1999,s.25

⁵⁴ Açıkgöz,K., “Liselerdeki Sınıf Atmosferi Üzerine Bir Araştırma”,İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Sempozyumu, Malatya,1989,s.109.

ilişkileri daha az kurmak, başarısızlara verilen dönütlerin daha az bilgi içermesi, daha az göz iletişimi kurmak gibi.⁵⁵

Skinner ve Belmont'un, 1993'te yaptığı bir çalışmada, 14 öğretmenin davranışlarının öğrenci motivasyonu üzerindeki etkileri belirlenmek istenmiştir. Araştırma sonucunda da öğretmenlerinden saygı ve destek gören öğrencilerin motivasyonlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca araştırmacıların, Wellborn ve Connel'den aktardığına göre, öğrenciler sınıfta söz aldıklarında, başarı testlerinde yüksek puan alıyorlar ve okulda daha çok uyum gösteriyorlar.⁵⁶

Ryan ve Pintrich tarafından yapılan araştırmaya göre de; öğrenciler yardıma ihtiyaç duyduğunda öncelikle arkadaşlarından yardım istiyorlar. Bunun nedeni, gençlerin çevresi ve öğretmenlerle olan ilişkilerinin çok farklı olması. Gençlerin akranlara yönelik sosyal etkilerini kategorize eden içerikler ve güçlü dinamikler; öğrenci-öğretmen ilişkisini etkiliyor. Çünkü öğrenci tepki ve kararlarına yardım aradığı zaman öğretmenin onu anlamamasından korkmakta bu da gencin öz değerine karşı bir tehlike teşkil etmektedir.

4.1.2. Öğrenci Başarısını ve Kaygı Düzeyini Etkileyen Faktörlerle İlgili Olarak Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar:

Son 25-30 yıl içinde öğretmenlerin nitelikler konusundaki bir takım veriler toplama yolunda bazı girişimlerde bulunulmuştur. Bunlardan bir 1949 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü öğrencileri üzerinde yapılan bir incelemedir. Bu incelemede 600 öğrenciye “iyi öğretmen, başarılı öğretmen” deyimleriyle neyi anlatmak istediğinizi biliyor musunuz? Sorusu sorulmuş ve 30 maddeden oluşan ve yalnız 10'unun cevaplandırılması istenen bir anket uygulanmıştır. Alınan cevaplar “birinci derecede” ve “ikinci derecede” önemli olduklarına göre sınıflandırılmış ve şöyle bir sonuca varılmıştır:

1. Birinci Derecede önemli olanlar:

- a) İşbirliği ruhu, önderlik yeteneği
- b) İlgi genişliği (ihtisas sahibi olamayan), iyi muhakeme
- c) Nefse hâkimiyet, güvenilir insan olma

2. İkinci Derecede Önemli Olanlar:

- a) Halden anlar bir insan olma,

⁵⁵ Açıkgöz, a.g.m., s.84.

⁵⁶ Skinner A.E.,-Belmont, M. J., “Motivation in the Classroom: Reciprocal Effects of Teacher Behavior and Student Engagement Across The School Year”, Journal of Educational Psychology, v85, n.4, December, 1993

- b) Manevi çekicilik,
- c) İstek ve heyecan,
- ç) Dikkat
- d) Uyum⁵⁷

Duruhan ve arkadaşları'nın yaptığı bir çalışmada da öğrencilerin %67'si öğretmen tutum ve davranışlarının başarı üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşe katılan öğrencilerin oranının "kısmen" etkili olduğunu belirtenlerle birlikte %93'e ulaştığı bulunmuştur. Bu sonuca göre araştırmacılar, derste öğretmenin tutum ve davranışlarının öğrencinin akademik başarısı üzerinde etkili bir faktör olduğu belirtilmektedirler.

Fındıkçı'nın yaptığı araştırmaya göre, öğretmenler disiplini uyulması gereken kurallar olarak almışlardır. Araştırmacı ayrıca öğretmen okulu ve eğitim fakültesi mezunlarının diğerlerine göre daha demokratik davranabildiklerini söylemenin mümkün olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin aylık kazançları yükseldikçe tamamen demokratik tutum boyutundaki oranların arttığı belirlenmiştir.⁵⁸

Balcı'nın, araştırma bulgularına göre okulda etkili öğretimi sağlayan temel etkenler öğretmen ve öğrencidir. Sanılanın aksine sınıf büyüklüğü ve benzeri diğer fiziksel imkânlar öğretimin niteliğinin gerçekleştirilmesinde ikinci derecede kalmaktadır.⁵⁹

Okul içi faktörlerin öğrencinin akademik başarısı üzerine etkisinin araştırıldığı bir çalışmada, öğretmen-öğrenci iletişimindeki bazı unsurların da öğrencilerin akademik başarı düzeyleri üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Bu unsurlar şu şekilde sıralanmıştır.

- “ - Öğretmenin dersin iyi anlaşılması için çaba göstermesi
- Öğretmenin demokratik ve hoşgörülü davranması
- Öğretmenin dersi işlerken sınıfın tümünü dikkate alması
- Öğretmenin öğrenciye karşı güven duyması
- Öğretmenin dersi ilgi çekici hale getirici davranışlar göstermesi

⁵⁷ Oğuzkan, a.g.k., s.48.

⁵⁸ Fındıkçı, İ., "Öğretmenlerin Disiplin Konusundaki Tutumları", Eğitimde Arayışlar I.Sempozyum, İstanbul, 1991, s.94.

⁵⁹ Sumbül, A.M., "Öğretmenin Niteliği ve Öğretimdeki Rollerini", Eğitim Yönetimi Dergisi, Yıl 2, Sayı,4, Güz, Ankara, 1996, s.597.

- Öğretmenin dersle ilgili faaliyetlerin planlanmasında öğrencilerin görüşlerini dikkate alması”⁶⁰

Semra Ünal İstanbul’ da lise ikinci sınıfta okuyan 75 öğrencinin “nitelikli bir eğitim ve öğretim için öğrencilerin öğretmenden beklentileri” ile ilgili görüşlerine başvurmuştur. Ünal, bulguların analizinden ortaya çıkan genel sonuçlarda, öğretmenin kişilik özelliklerinin genelde öğrencinin kişiliğini etkilediği belirtilmektedir. Öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim ve ilişkilerin niteliği ile ilgili olarak; “öğretmen otoriter ve baskıcı davrandığı zaman öğrenciler, okul çalışmalarına karşı uyumsuzluk göstermektedir. Öğretmenin olumlu tutumu, öğrencinin okul çalışmalarından zevk almasına neden olmaktadır” ve öğretmen “üst düzeyde bir birlik havası yarattığı zaman öğrenciler daha girişimci olmakta, gönüllü olarak sosyal faaliyetlere katılmakta ve problemleri çözmek için çaba göstermektedirler” sonuçlarına ulaşılmaktadır. Yurdanur Atlıoğlu , 14 ilden 2512 öğretmen, 1369 öğrenci, 438 okul yöneticisi, 443 müfettiş, 177 il ve ilçe M. E. Müdürü, 366 öğretim elemanı ve 687 veliye anket uygulayarak “öğretmenlerin mevcut durumları, ideal öğretilerde bulunması gereken nitelikler ve mevcut durum ile çağdaş öğretmen niteliklerinin karşılaştırılmasını” amaçlayan bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın sonucunda, dokuz boyut içerisinde, “konu alanı, bilimsel işlem becerileri, sınıf yönetimi, mesleki gelişim, kişisel özellikler, sosyalleşme ve çevre,” boyutlarında; öğretmenlerin kendilerini “çok yeterli” gördükleri fakat yönetici, müfettiş ve öğrencilerin ise öğretmenleri “orta ve az yeterlilikte” gördükleri ortaya çıkmıştır. İdeal öğretilerde bulunması gereken nitelikler konusunda, en yüksek katılım “kişisel özellikler” boyutunda çıkmıştır. Atlıoğlu, mevcut öğretmenlerin “çağdaş öğretmen profiline” uygun olmadıklarının ortaya çıktığını belirtmektedir.⁶¹

Öğretmenlik sertifikası programına devam eden aday öğretmenlerin öğrencilere yönelik tutumlarında bölümler bakımından farklılık görülmemiş, ancak sertifika programı süresince ve program bitiminde tutumlarında önemli bir gelişme görülmüştür. Bu durum, öğretmenlik sertifikası programının öğretmen adaylarının tutumlarını olumlu yönde geliştirdiği sonucunu göstermektedir. Bunun yanında öğretmenlik sertifikası programına, program öncesinde öğrencilere yönelik olumlu tutumlara sahip adayların alınması ve bu

⁶⁰ Güven, S., “Lise Öğrencilerinin Başarılarını Etkileyen Okul-İçi Faktörler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 1991, s.32.

⁶¹ Yapıcı, Ş., “Sınıf Öğretmenlerinin Kişilik Profilleri”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 2001, s.215

aday öğretmenlerin programa istekli olarak katılmaları tutumlarındaki olumlu gelişmelere katkıda bulunana bir neden olarak düşünülmektedir.⁶²

Sınıf-içi öğretmen davranışları ile ilgili araştırmalardan Mustafa Ergün ve Tayyip Duman'ın Ankara, Afyon ve Uşak illerinde lise ve üniversitelerde okuyan 513 öğrencinin görüşlerini 24 itemlik anket uygulayarak aldıkları “Kritik Durumlarda Öğretmen Davranışları” adlı araştırmadır. Bu araştırmada; dersin başlangıcında geç kalma durumları; dersin işleniş sırasındaki sınıftaki gürültü, sataşma, ilgisizlik, dışarı çıkma, dersi dinlememe; sınav ortamı, kılık kıyafet, ödev yapmama gibi kritik durumlarda öğretmenlerin nasıl davranması gerektiği ile ilgili öğrenci görüşleri değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın bulgularında öğrencilerin % 80'ine yakını derse geç gelme ve dersin akışını bozma davranışlarını öğretmenin aktif müdahalesini istememekte, ancak bu davranışları alışkanlık haline getirenlere gerekli müdahalelerin yapılmasını istemektedirler. Sınavda kopya çekme ile ilgili davranışlarda çoğunluğun birleştiği husus: disipline verilmemesi. Bu araştırmada en etkili değişken öğretim kademesi, sonra branş/bölüm gelmekte, en az etkili olan değişken ise cinsiyet olarak bulunmuştur.⁶³ Bu araştırmanın bulgularına dayanarak öğrencilerin öğretmenlerden sabır, anlayış ve hoşgörülü olma özelliklerini bekledikleri ileri sürülebilir.

Kıncal tarafından 2000 yılında “İlköğretim Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratiklik Düzeyi” konulu çalışmada Erzurum ilinde sekizinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırmaya göre demokratik değerlerin kazandırılması yönünden okullarda önemli yetersizliklerin olduğu ve öncelikle öğretmenlerin eleştirilere yeterince açık olmamaları, öğrencilerin bireyselliklerinin ön plana çıkartılması, ders dışı etkinliklere ve yönetim süreçlerine teşvik edilmeleri konusunda eksikliklerin olduğu ortaya çıkarılmıştır.⁶⁴

Yine aynı konuda Gözütok tarafından yapılan “Öğretmenlerin Demokratik Tutumları” konulu araştırmada, öğretmenler ile öğretmen adaylarının demokratik tutumları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçları şöyle sıralanmaktadır;

“1) Öğretmen adaylarının görev başındaki öğretmenlere göre daha demokratik tutum sergilemekte oldukları,

⁶² Yıldız,Z., “Öğretmenlik Sertifikası Programına Devam Eden Öğretmen Adaylarının Öğrencilere Yönelik Tutumlarındaki Değişimin İncelenmesi”,Kuramdan Uygulamaya Eğitim Yönetimi Dergisi, 3 Yıl, 3. Sayı, Ankara,1997,s.321.

⁶³ Ergün M.-Duman T., “Kritik Durumlarda Öğretmen Davranışları II”, Milli Eğitim,Sayı145, 1998,s.45

⁶⁴ Genç, S.,Z., “Demokratik Kazanımların Gerçekleştirilmesinde İlköğretim Öğretmenlerinin Etkinliğinin Değerlendirilmesi”, Milli Eğitim, Sayı 171, Yaz,2006,s.44

- 2) Cinsiyet, öğretmenlik deneyimi ve farklı sosyo-ekonomik ortamlarda çalışma değişkenleri öğretmenlerin demokratik tutumlarını etkilemektedir,
- 3) Demokratik tutum puanları en yüksek olan öğretmenler öğretmen okulu mezunu olan öğretmenlerin olduğu,
- 4) İlköğretimlerde görev yapan öğretmenlerinin, lisede görevli öğretmenlere göre daha demokratik tutum sergiledikleri bulunmuştur.”⁶⁵

Öğretmen davranışlarının okullarımızda öğrencilerin yaratıcı düşünce, tutum ve becerilerinin gelişimine ne ölçüde bir ortam hazırladığının belirlenmesine yönelik olarak yapılan bir araştırmada ise şu sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmenlerin genellikle öğrencileri yeni düşünceleri ortaya çıkması konusunda destekledikleri, yapılanların doğru olması konusunda ısrarcı bir tutum sergiledikleri, öğrencileri gerçekçi olmaları konusunda zorladıkları, öğrencileri birbirleri ile kıyasladıkları ve bunun genel liselerde görev yapan öğretmenlerin arasında daha yaygın olduğunu, yapılan hataları karşı yeterince hoşgörülle davranmadıkları, değerlendirmede adaletli davrandıkları, sınıf içi etkinliklerin belirlenmesinde öğrenci görüşlerine yeterince yer vermedikleri, öğrencilere karşı çok katı ve sert davranmadıkları, öğrencilerin sınıf içi davranışlarını kısıtladıkları, olumlu öğrenci davranışlarını yerine göre takdir ettikleri, öğrencilere karşı pek alaycı bir tavır içinde olmadıkları, not ile değerlendirmeye önem verdikleri ve genel lise öğretmenlerinin bunu meslek lisesi öğretmenlerinden daha çok önemsedikleri, öğrencileri davranışlarından dolayı eleştirdikleri, öğrencilere belli oranda güvendikleri, düşüncelerin özgürce söylenmesini pek engellemedikleri, ders içi etkinliklerde gayretli ve istekli oldukları ve kendi branşlarında belli ölçüde yeterli bilgiye sahip oldukları ortaya çıkmıştır.⁶⁶

⁶⁵ Gözütok, F., D., Öğretmenlerin Demokratik Tutumları, Ankara, 1995

⁶⁶ Akdağ M.- Güneş, H., “Öğretmenin Rolünün Yaratıcı Bir Sınıf Ortamı Oluşturmasındaki Önemi” Milli Eğitim, Sayı, 159, Yaz 2003.

BÖLÜM II

ANADOLU MESLEK VE MESLEK LİSELERİNDE GÖREV YAPAN BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN TUTUMLARININ ÖĞRENCİLERİN SÜREKLİ KAYGI VE AKADEMİK BAŞARI DÜZEYLERİ ÜZERİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Bu bölümde araştırmanın çalışma alanı, örnekleme, sayıtlıları, sınırlılıkları, veri toplama araçları, bu araçla ilgili güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları, verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgiler verilmiştir.

1.1. Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada veriler nicel veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle öğretmen tutumlarının (otoriter, demokratik, ilgisiz-tutarsız tutum) öğrencilerin sürekli kaygı düzeyleri üzerine etkilerini belirlemek için genel tarama modeli kullanılmıştır. Daha sonra öğretmen tutumlarının (otoriter, demokratik, ilgisiz-tutarsız tutum) öğrencilerin akademik başarısı üzerine etkisi araştırılmıştır.

Bu çalışmada bağımsız değişken olarak; Öğretmen Tutumları, Demokratik Tutum, Otoriter Tutum,İlgisiz-Tutarsız Tutum alınmıştır.

Bağımlı Değişken olarak; Sürekli Kaygı Düzeyi, Akademik Başarı Düzeyi

1.2. Çalışma Alanı ve Örneklem

Araştırmanın alanı, 2006–2007 Eğitim ve Öğretim yılında İstanbul İlindeki Anadolu Meslek ve Meslek Liselerinde okuyan 10. Sınıf Çocuk Gelişim bölümü öğrencileridir.

İstanbul ilinin metropol bir şehir olması, ulaşım zorluğu ve zaman faktörü dikkate alınarak kasıtlı örnekleme yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul da bulunan beş ilçedeki Anadolu Meslek ve Meslek Lisesi oluşturmaktadır. Bu okullar;

Siyavuşpaşa Anadolu Meslek ve Meslek Lisesi (Bahçelievler), Bakırköy Anadolu Meslek ve Meslek Lisesi (Bakırköy), Zeytinburnu İMKB Kız Teknik ve Meslek Lisesi (Zeytinburnu) Hikmet Nazif Kurşunoğlu Anadolu Meslek ve Meslek Lisesi (Bağcılar), Küçükçekmece Atatürk Anadolu Meslek ve Melek Lisesi (Küçükçekmece).

1.3. Sınırlılıklar ve Sayıtlılar

1.3.1. Sınırlılıklar

1. Araştırma İstanbul ilinde, beş ilçede bulunan Anadolu Meslek ve Meslek Liseleri ile sınırlıdır.
2. Araştırma, uygulanan anket soruları ile sınırlıdır.

3. Araştırmada geçen, akademik başarı ölçütü, 2006–2007 öğretim yılı I. Dönem aldıkları derslerin, sınıf içi başarı ortalamaları ile sınırlıdır.

1.3.2. Sayıtlılar

- 1.Araştırmada kullanılan araçların geçerli ve güvenilir olduğu var sayılmaktadır.
- 2.Araştırmada ankete cevap veren öğrencilerin içten ve samimi olduklarına inanılmıştır.

1.4. Veri Toplanması

1.4.1. Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırmada Spielberger'in Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Akademik başarı ölçütü olarak, okul kayıtlarından öğrencilerin 2006-2007 öğretim yılı I. Döneminde aldıkları derslerin sınıf içi ortalamaları alınmıştır.

Öğrencilere verilen 265 anketin 250'si geri verilmiştir. Veri toplama araçları tek tek incelenerek tamamı kabul edilebilir nitelikte bulunmuştur.

1.4.1.1 Sürekli Kaygı Envanteri

Spielberger, bu ölçek normal öz-değerlendirme ölçeğidir. Bu ölçek normal yetişkinlerde kaygı seviyesini incelemek ve kaygının etkisini araştıran çalışmalarda kullanılmak üzere geliştirilmiş, ayrıca lise öğrencileri, psikiyatrik, medikal ve cerrahi hastalara da uygulanabileceği görülmüştür.¹

Öğrencilerin sürekli kaygı düzeylerini (SKD) belirlemek için Spielberger ve arkadaşları tarafından geliştirilen Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinin 20 maddeden oluşan Sürekli Kaygı ölçeği kullanılmıştır. Bu çalışmada sürekli kaygı ölçeği kullanıldığı için, bu ölçekle ilgili bilgi verilmektedir. Ölçek dört derecelmeli Likert tipi ölçektir. Sürekli kaygı ölçeği maddelerinde ifade edilen duygu ya da davranışlar (Örneğin, kendimi emniyette hissedirim, genellikle hüzünlü hissedirim); sıklık derecesine göre (1) hemen hiçbir zaman, (2) Bazen, (3) Çok Zaman, (4) Hemen Her Zaman gibi dört alternatiften birisi işaretlemek suretiyle açıklanır.

Ölçekteki 20 ifadenin 13 tanesi doğrudan ifadelerle olumsuz duyguları göstermekte, kalan 7 tanesi ise tersine dönmüş ifade olarak olumsuz duyguları göstermektedir. Sorulardan 1,6,7,10,13,16 ve 19. sorular tersine dönmüş ifadelerle olumlu duyguları yansıtırken, 2,3,4,5,8,9,11,12,14,15,17,18 ve 20. sorular ise doğrudan ifadelerle olumsuz duyguları yansıtmaktadır.²

¹ Öner,N.- Le Compte A., Süreksiz Durumluk/Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı, İstanbul,1998,s.2

² Öner N.,- Le Compte A., a.g.k.,s.5.

Tersine dönmüş ifadelerden elde edilen ham puan, doğrudan ifade elde edilmiş ham puandan çıkartılır. Elde edilen sayıya sabit 35 puan eklenerek elde edilen puanla bireyin sürekli kaygı puanına ulaşılmaktadır. Yüksek puan yüksek kaygı düzeyini, düşük puan düşük kaygı düzeyini ifade etmektedir.

Uygulamalarda ortalama puan düzeyinin 36-41 arasında değişmekte olduğu saptanmıştır.³ Hisli, ergenlerde yaptığı çalışmada sürekli kaygı puan ortalamalarını 37-43 olarak kabul etmektedir.⁴

“Sürekli kaygı ölçeğinde yer alan maddeler en çok Taylor Açık Kaygı Ölçeği, Cattell ve Scheler’in İPAT Ölçeği, Sürekli Kaygı Ölçeğinin maddeleri ile benzerlik göstermektedir. Bu nedenle maddeler kriter geçerliliği saptanmış olan bu maddeler arasından seçilmiştir. Ayrıca bu maddelerin geçici strese duyarlı olmama ve değişen duygu reaksiyonlarını yansıtmama özellikleri olduğu belirtilmektedir. Spielberger ve arkadaşları Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeğini, altı yıl süren bir çalışma sonucunda geliştirdi. Örneklem grupları, toplam 6300 Amerikalı lise ve üniversite öğrencisi, medikal hasta ile genç mahkûmlardan oluşur. Ölçeğin madde güvenilirliği, tekrar test güvenilirliği, kriter ve yapı geçerliliği yüksektir.”⁵

Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeğinin psikometrik özelliklerinin istenilen düzeyde olması, maddelerin kısa ve kolaylıkla anlaşılabilir olması, uygulama-puanlama-yorumlama işlemlerinin karmaşık olmaması kullanımını arttırmaktadır. Ancak yine de ölçeğin bazı yönleri eleştirilir. Yöneltilen ifadelerin yoruma açık olması, bu nedenle da farklı bireyler için farklı anlama gelebileceği, kendilerini çok iyi ifade edemeyen bireylerin cevaplarının güvenilir ya da geçerli olmayacağı, bireyin duygularını rahatça ifade etmek istemeyebilecekleri bu nedenle de cevapların gerçek duyguları yansıtmayacağı göz önüne bulundurulmalıdır.

1.4.1.1.1. Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeğinin Türkçeye Çevrilmesi ve Uyarlanması Çalışmaları

İki ölçekten meydana gelen bu envanterin maddelerinin Türkçe'ye çevrilmesinde ilk aşamada, İngilizce'yi iyi bilen iki öğretim üyesi birbirinden bağımsız olarak ölçek maddelerini

³ Öner-Le Compte, a.g.k., s.22

⁴ Başaran,B.,I., Zihinsel Görme ve İşitme Özürlü Çocuklara Eğitim Veren Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi ve Karşılaştırılması”, Yüksek Lisans Tezi,Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir,1999, s.47

⁵ Öner-Le Compte, a.g.k., s.16

Türkçe'ye çevirmiş, çeviri tamamlandıktan sonra bu iki öğretim üyesi bir araya gelmiş ve her maddenin çevirisini yeniden gözden geçirmişlerdir. Çevirisinde farklılıklar bulunan maddeler çalışılmış ve ortak bir ifade oluşturulmuştur. . Türkçeye çevrilen bu formlar iyi İngilizce bilen iki psikoloji öğrencisi ve bir psikolog öğretim üyesi tarafından tekrara İngilizceye çevrilmiştir . Türkçe'den İngilizce'ye çevrilen maddeler, ölçeklerin asıl İngilizce formlarıyla karşılaştırılmış tam olarak aslına uymayan ifadelerin Türkçeleri gözden geçirilerek gerekli değişiklikler yapılmıştır. Türkçe karşılığı olmayan deyimler için psikolinguistik ve linguistik uzmanlara danışılmıştır. Çevirinin bu aşamasında ise pilot uygulamasına gidilmiştir. Türkçeye çevrilerek Türk gençleri üzerinde uyarlaması tamamlanan çalışmada araştırmacılar, terazileme tekniğiyle Durumluk- Sürekli Kaygı ölçeklerini dört değişik şekilde form halinde iyi İngilizce bilen 200 kız ve erkek Alman Lisesi öğrencisine uygulamıştır. Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeklerinin Türkçeye çevirisi yeterli, ifadelerin homojen, tutarlı ve güvenilir olduğu saptandıktan sonra, Türkçeleştirilen ölçekler, 950 ortaokul ve üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Türkçeleştirilen ölçeklerin güvenilirliği ve geçerliliği 250 üniversite öğrencisi üzerinde denenmiş; test-tekrar test güvenilirliği tekniğinin uygulandığı beş üniversite grubuna ölçekler, 10-15-30-120 ve 365 gün arayla normal koşullarda iki kez uygulanmıştır. Sonuçlar test tekrar test güvenilirlik katsayısının sürekli kaygı ölçeği için 86 ile 71 arasında değiştiğini göstermiştir. Değişen aralıklarla iki kez uygulanan ölçeklerin, ölçek stabilitesi ve değişkenliği hakkında bilgi veren güvenilirlik katsayıları dağılımı incelendiğinde, sürekli kaygı puanlarının 10 gün ile bir yıl arasında pek değişme göstermediği, diğer bir deyişle oldukça sabit olduğu sonuçların, sürekli kaygı ölçeğinin yapı geçerliliğini kanıtlar nitelikte olduğu kabul edilmiştir.⁶

1.4.1.1.2.Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeklerinin Geçerlik Çalışmaları

Türkçeye çevrilmiş Sürekli Kaygı Ölçeğinin geçerliği iki ayrı teknikle belirlenmiştir. Bunlar, yapı ya da deneysel kavram geçerliği ve kriter geçerliğidir.

“Yapı ya da Deneysel Kavram (construct) geçerliği: Sürekli Kaygı ve Durumluk Kaygı Ölçeklerinin yapı ya da deneysel kavram geçerliği, durumluk ve sürekli kaygı kavramlarının kuramsal tanım ve beklentilerine ne denli uygun olduğunu saptamak suretiyle bulunmuştur. İki faktörlü kaygı kuramına göre, sürekli kaygı genelde, bireyin çevresinde olan pek çok şeyi tehlikeli ya da özünü tehdit edici olarak algılama eğilimidir. Bu eğilim doğrudan doğruya

⁶Öner-Le Compte, a.g.k., s.10

çevresel koşullara bağlı değildir. Bireyin herhangi bir nedenle kendisini güvensiz hissetmesi ve dolayısıyla kolayca tehdit duygusuna kapılmasıdır. Bu kişiler genellikle huzursuz ve mutsuz olur. Bu durum yüksek sürekli kaygı puanıyla saptanabilir. Stres koşullarının ortaya çıkması durumluk kaygı seviyesinde önemli yükselmelere neden olursa da temelde koşulların değişmesi, sürekli kaygı seviyesini etkilemez. Yapı geçerliğini destekleyen diğer veriler, İki Faktörlü Kaygı Kuramının beklentileri doğrultusunda elde edilen başka bulgulardan gelmiştir. Bu beklentiler;

1) Durumluk kaygıda zaman içinde meydana gelen önemli değişmelere karşı, sürekli kaygı seviyesinde önemli değişmelerin olmadığı,

2) İki kaygı türü arasında orta derecede önemli bir korelatif ilişkinin bulunduğu şeklinde idi.

Öner, farklı zaman ve koşullardaki uygulamalarda durumluk ve sürekli kaygı puanları arasındaki korelasyonların ortalama olarak 62 civarında ve önemli bir seviyede olduğu belirlenmiştir. Tüm bu veriler durumluk ve sürekli kaygı ölçeklerinin kuramsal yapı geçerliğini arttırıcı nitelikte kabul edilmiştir.”⁷

“Kriter Geçerliği:Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeklerinin kriter geçerliğini destekleyen veriler Türk-Amerikan örneklem gruplarının karşılaştırılmasıyla elde edilmiştir. Her iki kültürün örneklemindeki üç deney grubunun ortalama kaygı puanları birbirine benzemektedir. Türk örneklemindeki normal, fiziksel ve psikiyatrik hasta ortalama kaygı puanları sıralaması aynen Amerikan örnekleminde de görülmektedir.”⁸

1.4.1.1.3.Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeklerinin Güvenilirlik Çalışmaları

Durumluk-Sürekli kaygı ölçeklerinin iç tutarlılığı ve güvenilirliği Kuder Richardson 20 “İtem Remainder” korelasyonları ve test tekrar test tekniği ile saptanmıştır.⁹

“Kuder Richardson (Alpha) Güvenirliği: Kuder Richardson 20 formülünün genelleştirilmiş bir formu olan alpha korelasyonları ile saptanan güvenilirlik katsayılarının, Sürekli Kaygı Ölçeği için 83 ile 87 arasında; Durumluk Kaygı Ölçeği 94 ile 96 arasında olduğu bulunmuştur. İngilizce formunda bu güvenilirlik katsayıları Sürekli Kaygı Ölçeği için 86 ile 92, Durumluk

⁷ Öner-Le Compte, a.g.k., s.15

⁸ Öner-Le Compte, a.g.k., s.17

⁹ Öner-Le Compte, a.g.k., s.11

Kaygı Ölçeğinde 94 ile 96 arasında olduğu bulunmuştur. Bu verilerden Türkçe ölçeklerin yüksek madde homojenliği ve iç tutarlılığı olduğu görülmüştür.

Madde Güvenilirliği (Item Remainder): Her maddenin varyansı ile tüm ölçekten elde edilen puan varyansının ilişkisini arayan “item remainder” korelasyonu tekniği, ölçeği oluşturan maddelerin güvenilirliği ve geçerliği hakkında ayrıntılı bilgi sağlar. Korelasyon katsayısı 30 ‘dan düşük olan maddelerin üzerinde durulması ve düzeltilmesi gerekir. Türkçe formunun madde güvenilirliği korelasyonları Sürekli Kaygı Ölçeği için 34 ile 72; Durumluk Kaygı Ölçeği için ise 42 ile 85 arasındadır ve İngilizce formundan elde edilen katsayılardan daha yüksektir. Bu durum Türkçeleştirilmiş maddelerin güvenilir olduğunu belirtmektedir.

Test- Tekrar Test Güvenilirliği: Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversiteleri ile Kara Harp Okulunda, ölçekler birbirinden ayrı öğrenci grubuna 10, 15, 30, 120 ve 365 gün arayla normal sınıf koşullarında iki kez uygulanmıştır. Sonuçlar test- tekrar test güvenilirlik katsayılarının Sürekli Kaygı Ölçeği için 71 ile 86 arasında, Durumluk Kaygı Ölçeği için 26 ile 68 arasında değiştiğini göstermiştir.¹⁰

Sonuç olarak, Türkçeleştirilmiş olan bu ölçeklerin madde homojenliği, yüksek iç tutarlılığı ve zamana karşı güvenilirliği olduğu görülmüştür.

1.4.2. Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesinde SPSS (Statistical Package for Social Science) programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde; korelasyon ve “tek yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” testi tekniği kullanılmıştır.

¹⁰Öner-Le Compte, a.g.k., s.11-12

2.BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde öğretmen tutumlarına ilişkin öğrencilere yöneltilen sorulara verilen cevapların yüzdelerle dağılımları verilmiştir.

Tablo 1

Öğretmenlerimin tutumlarını otoriter buluyorum

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Hemen hiçbir zaman	24	9,6	9,6	9,6
Bazen	112	44,8	44,8	54,4
Çok Zaman	73	29,2	29,2	83,6
Hemen her zaman	41	16,4	16,4	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 1’de “öğretmenlerimin tutumlarını otoriter buluyorum” ile ilgili soruya öğrencilerin %9,6’sı hemen hiçbir zaman , % 44,8’i bazen, % 29,2 si çok zaman, % 16,4’nün öğretmenlerin tutumlarını her zaman otoriter bulduklarını ifade etmişlerdir. Tablo 1 de görüldüğü gibi öğrencilerin büyük bir öğretmen davranışlarını bazen otoriter bulduğunu ifade etmiştir. Fransa’da P.Tap’ın “ideal öğretmen portresinin” belirlenmesi amacıyla lise öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırma sonucunda yüzde bakımından en başta şu özellikler sıralanmıştır: Anlayış (%43), eğitsel nitelikler (%30), çekici dersler (%38,5), haktanırlık(%23), otorite (%22). Görülüyor ki öğrencilerin ideal öğretmen portresinde otorite bir çok özeliğin ardından gelmektedir. Öğrencilerin otoriter öğretmenlerde en fazla sıkıntı çektikleri noktalar, otoriter öğretmenlerin başarısızların başarısızlıklarını daha fazla eleştirmeleri ve başarılarını daha az övmeleri, katı, aşırı kuralcı ve anlayışsız oldukları yönündedir. Biddle ve Ellena gerçekleştirdikleri bir araştırma çalışmasında, öğretme-öğrenme sürecinin niteliğinin öğretmen niteliği ile ilgili olduğu ortaya çıkarmıştır. Semra Ünal İstanbul’ da lise ikinci sınıfta okuyan 75 öğrenci üzerinde yaptığı araştırma sonucunda; öğretmen otoriter ve baskıcı davrandığı zaman öğrencilerin, okul çalışmalarına karşı uyumsuzluk gösterdiğini ortaya çıkarmıştır.

Tablo 2**Öğretmenlerimin tutumlarını demokratik buluyorum**

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Hemen hiçbir zaman	27	10,8	10,8	10,8
Bazen	125	50,0	50,0	60,8
Çok Zaman	66	26,4	26,4	87,2
Hemen her zaman	32	12,8	12,8	100,0
Total	250	100,0	100,0	

Tablo 2’de “Öğretmenlerimin tutumlarını demokratik buluyorum” ile ilgili soruya öğrencilerin %10,8’i, hemen hiç bir zaman, %50’si bazen, %26,4’ü çok zaman %12,8’i hemen her zaman demokratik bulduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenin sınıf içerisinde takınacağı demokratik tutum, öğrencinin derse katılımını, öğrenci-öğretmen iletişimini, öğrencilerin kendine olan güvenlerinin gelişimini olumlu yönde etkilediği bilinmektedir. Semra Ünal’ın yapmış olduğu araştırmada, öğretmenin olumlu tutumu, öğrencinin okul çalışmalarından zevk almasına neden olmaktadır” ve öğretmen “üst düzeyde bir birlik havası yarattığı zaman öğrenciler daha girişimci olmakta, gönüllü olarak sosyal faaliyetlere katılmakta ve problemleri çözmek için çaba göstermektedirler” sonuçlarına ulaşılmaktadır. Öğrenciler demokratik tutuma sahip öğretmenin kendilerini daha fazla dinlediklerini, adil davrandıklarını, öğrencilerin motivasyonlarını yüksek tuttuklarını ve ölçme değerlendirmeyi daha güvenilir yaptıkları görüşünde birleşiyorlar. Öğretmen-öğrenci iletişiminin sağlıklı olmasında, öğrencinin beklentilerine cevap verilmesi büyük önem taşır. Buda öğretmenlerin daha anlayışlı ve güven verici davranışları ile mümkündür. Ancak Kıncal tarafından 2000 yılında “İlköğretim Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratiklik Düzeyi” konulu çalışmada Erzurum ilinde sekizinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırmaya göre demokratik değerlerin kazandırılması yönünden okullarda önemli yetersizliklerin olduğu ve öncelikle öğretmenlerin eleştirilere yeterince açık olmamaları, öğrencilerin bireyselliklerinin ön plana çıkartılması, ders dışı etkinliklere ve yönetim süreçlerine teşvik edilmeleri konusunda eksikliklerin olduğu ortaya çıkarılmıştır. Tablo 1 de görüldüğü gibi öğrencilerin sadece 12,8 öğretmenlerini hemen her zaman demokratik tutum sergilediklerini ifade etmişlerdir. Bu da Kıncal’ın yapmış olduğu araştırmayı desteklemektedir.

Tablo 3**Öğretmenlerimin ders içindeki davranışlarını tutarsız-ilgisiz buluyorum.**

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Hemen hiçbir zaman	79	31,6	31,6	31,6
Bazen	142	56,8	56,8	88,4
Çok Zaman	22	8,8	8,8	97,2
Hemen her zaman	7	2,8	2,8	100,0
Total	250	100,0	100,0	

Tablo 3 de “Öğretmenlerimin ders içindeki davranışlarını tutarsız-ilgisiz buluyorum” ile ilgili soruyu öğrencilerin %31,6 sı hemen hiçbir zaman, % 56,8’ sı bazen, %8,8’i çok zaman, %2,8’i hemen her zaman tutarsız –ilgisiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Diğer bir tutum biçimi olan ilgisiz-tutarsız tutum, öğrencide kaygı ve stres durumu yaratmaktadır. İlgisiz-Tutarsız öğretmenler, sınıfa kuralları net olarak belli olmayan, öğrenciyi sağlıklı değerlendiremeyen, ders süresini iyi kullanmayan öğretmenler olarak tanımlanır. Yapılan çalışmalarda, bu tutum ile sınıfı yöneten öğretmenin öğrencilerinde, belli bir amaca yönelememe, disiplinsiz davranışlar, öğrenciler arasında sık yaşanan çatışmalar görülür. Sınıfın atmosferinde bir boşluk vardır ve öğretmen süreyi verimli kullanamamaktadır. Bu da öğrencilere öğretmene ve öğretmenin değerlendirme ölçütlerine karşı güvensizlik ortaya çıkarır.

Tablo 4**Öğretmenlerimin bana karşı olumlu yaklaşımı ders başarıyı artırıyor**

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Hemen hiçbir zaman	3	1,2	1,2	1,2
Bazen	24	9,6	9,6	10,8
Çok Zaman	85	34,0	34,0	44,8
Hemen her zaman	138	55,2	55,2	100,0
Total	250	100,0	100,0	

Tablo 4’te “Öğretmenlerin öğrencilere karşı olumlu yaklaşımının öğrencilerin ders başarıyı artırıp artırmadığı” ile ilgili soruyu; öğrencilerin %1,2 si hiçbir zaman, %,9,6’sı bazen, %34’ü çok zaman, % 55,2 ‘si hemen her zaman şeklinde ifade etmişlerdir. Yapılan araştırmalar öğretmenlerin, öğrencinin akademik başarısında çok önemli unsurlardan biri

olduğunu göstermektedir. Öğretmenin iyi bir plan ve programla derse girmesi, dersten alınacak verimi arttırmaktadır. Ayrıca öğrencilerin derse katılımı, öğretmenin olumlu bir sınıf ortamı yaratması ve öğrencilerle kurulan etkileşimle gerçekleşebilir. Bu etkileşimlerde öğrencilerin derse katılmalarını sağlamak, onların düşüncelerine değer vermek, derse katılmalarını desteklemek, bunları sınıfta paylaşmak ve onları anlamaya çalışmak öğrencilerle kurulan iletişimi olumlu yönde etkiler. Öğretmenin, öğrencinin yaptığı çalışmayı değerlendirmesi, yapılan çalışmayı değerlendirirken önce olumlu yönleri ortaya koyması, çocuğu takdir etmesi çocuğun kendine güven kazanmasını sağlayacaktır. Duruhan ve arkadaşları'nın yaptığı bir çalışmada da öğrencilerin %67'si öğretmen tutum ve davranışlarının başarı üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşe katılan öğrencilerin oranının “kısmen” etkili olduğunu belirtenlerle birlikte %93'e ulaştığı bulunmuştur. Tablo 4'te de görüldüğü gibi öğrencilerin %55,2'si öğretmenleri olumlu yaklaşımının ders başarısını arttırdığı yönündedir. Bu da Duruhan ve arkadaşlarının yaptığı araştırma sonucu ile tutarlılık göstermektedir.

Tablo 5

Öğretmenlerimin bana karşı olumsuz yaklaşımı ders başarıyı azaltıyor.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Hemen hiçbir zaman	30	12,0	12,0	12,0
Bazen	71	28,4	28,4	40,4
Çok Zaman	46	18,4	18,4	58,8
Hemen her zaman	103	41,2	41,2	100,0
Total	250	100,0	100,0	

Tablo 5'te “Öğretmenlerin olumsuz yaklaşımının öğrencilerin ders başarısını azatlığı” ile ilgili soruya; öğrencilerin %12, si hemen hiçbir zaman, %,28,4'ü bazen, %18,4'ü çok zaman, % 41,2 'si hemen her zaman şeklinde ifade etmişlerdir. . Yapılan bir çalışmada, dersin başlangıcında geç kalma durumları; dersin işleniş sırasındaki sınıftaki gürültü, sataşma, ilgisizlik, dışarı çıkma, dersi dinlememe; sınav ortamı, kılık kıyafet, ödev yapmama gibi kritik durumlarda öğretmenlerin nasıl davranması gerektiği ile ilgili öğrenci görüşleri değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın bulgularında öğrencilerin % 80'ine yakını derse geç gelme ve dersin akışını bozma davranışlarını öğretmenin aktif müdahalesini istememekte, ancak bu davranışları alışkanlık haline getirenlere gerekli müdahalelerin yapılmasını istemektedirler. Sınavda kopya çekme ile ilgili davranışlarda çoğunluğun birleştiği husus: disipline verilmemesidir. Öğretmenin öğrenciye karşı güvensizlik duyması, sürekli olumsuz eleştirilerde

bulunması, öğretmen-öğrenci iletişimini yeterince açık kuramaması, öğretmenin öğrenciyi yada öğrencinin öğretmeni sürekli karşı taraf olarak algılaması, hem öğretmenin hem de öğrencinin sınıf içindeki performansını olumsuz etkilemektedir. Coşkulu, alanında uzman, öğrenciye değer veren ve onu seven, gerektiği durumlarda kurallarını esneten öğretmenler sınıf içinde daha olumlu bir öğrenme ortamı yaratır ve bu durum her iki taraf içinde olumlu olur.

Tablo 6
Öğretmenlerimin çoğu zaman beni anlamadığını düşünüyorum.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Hemen hiçbir zaman	46	18,4	18,4	18,4
Bazen	125	50,0	50,0	68,4
Çok Zaman	50	20,0	20,0	88,4
Hemen her zaman	29	11,6	11,6	100,0
Total	250	100,0	100,0	

Tablo 6’da “Öğretmenlerimin çoğu zaman beni anlamadığını düşünüyorum” ile ilgili soruya; öğrencilerin %18,4, ü hemen hiçbir zaman, %,50’si bazen, %20’si çok zaman, % 11,6 ‘sı hemen her zaman şeklinde yanıt vermişlerdir. Öğretmenin öğrenci için önemli bir model olduğu bilinmektedir. Öğretmenlerin gerektiğinde kurallarını esnetmeleri, öğrencinin sadece ders konusunda başvuracağı kişi olmaktan çok her zaman yardım isteyebileceği bir kişi olabilmesi, öğrenciye güven vermesi önemlidir. Bu durum özellikle lise çağındaki gençlerin yaşadığı ergenlik dönemi sıkıntılarının rahat atlatılmasında büyük yarar sağlayacaktır. Araştırmalarda liselerde görev yapan öğretmenlerin, ilköğretimlerde görev yapan öğretmenlerine göre daha anlayışsız olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yukarıdaki sonuçlara bakıldığında da öğrencilerin büyük bir kısmının öğretmenlerini anlayışsız olarak nitelendirdiği görülmektedir.

Tablo 7
Otoriter-Demokratik Öğretmen Tutumları

Otoriter Öğretmen Tutumları				Demokratik Öğretmen Tutumları			
Hiçbir Zaman	Bazen	Çok Zaman	Hemen Her Zaman	Hiçbir Zaman	Bazen	Çok Zaman	Her Zaman
9,6	44,8	29,2	16,4	10,8	50,0	26,4	12,8

14–15 yaş grubu kız öğrencilerin öğretmenleri demokratik ve otoriter bulma ile ilgili görüşleri karşılaştırıldığında öğrencilerin öğretmenlerini “bazen” demokratik ve “bazen” otoriter bulduklarını ifade etmişleridir. Yapılan birçok araştırmada, öğrenciler demokratik tutuma sahip öğretmenin kendilerini daha fazla dinlediklerini, adil davrandıklarını, öğrencilerin motivasyonlarını yüksek tuttuklarını ve ölçme değerlendirmeyi daha güvenilir yaptıkları görüşünde birleşiyorlar. Öğretmen-öğrenci iletişiminin sağlıklı olmasında, öğrencinin beklentilerine cevap verilmesi büyük önem taşır. Bu da öğretmenlerin daha anlayışlı ve güven verici davranışları ile mümkündür. Öğretmenlerin takındığı otoriter ve anlayışsız tutum ise öğrencilerin kendilerine olan güveni etkilemekte ayrıca öğrencilerin düşüncelerini daha az ifade etmelerine neden olmaktadır.

Tablo 8
Öğretmen Tutumları ve Ders Başarısı Arasındaki İlişki

Olumlu Öğretmen Tutumunun Ders Başarısına Olumlu Etkisi				Olumsuz Öğretmen Tutumunun Ders Başarısına Olumsuz Etkisi			
Hiçbir Zaman	Bazen	Çok Zaman	Her Zaman	Hiçbir Zaman	Bazen	Çok Zaman	Her Zaman
1,2	9,6	34,0	55,2	12,0	28,4	18,4	41,2

14–15 yaş grubu kız öğrencileri öğretmenlerinin olumlu yaklaşımının ders başarısını çok zaman ve her zaman olumlu etkilediği, öğretmenlerin olumsuz yaklaşımının ders başarısını çok zaman ve her zaman olumsuz etkilediğini ifade etmişleridir. Yapılan birçok araştırma da olduğu gibi öğrencinin sevdiği öğretmenin dersine daha fazla çalıştıkları verilerin ödevler dışında ek çalışmalar yaptıkları ve çaba gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Öğrencinin olumsuz tutum karşısında ise ders başarısının düştüğü, okulu daha az sevdikleri ve dersleri geçecek kadar çalıştıkları bilinmektedir. Bura da öğrenci görüşlerine bakıldığında, öğrencilerin olumlu ve olumsuz tutumun ders başarılarında etkili olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 9
Öğretmenlerimin Tutumlarını Otoriter Buluyorum

	Hiç Bir Zaman	Bazen	Çok Zaman	Her Zaman
Genellikle Kolay Ağlarım	24,80	42,8	18,8	13,6
Önemsiz Şeyler Hakkında Endişelenirim	1,23	43,2	16,4	9,2
Genellikle Kendime Güvenim Yok	41,2	46,4	6	6,4

14-15 Yaş gurubu kız öğrenciler, öğretmenlerinin tutumlarının ne derece otoriter olduğu ile ilgili bir soru yöneltilmiş ve öğrencilerin büyük bir kısmı tablo 1'de görüldüğü gibi çoğu “bazen” yanıtını vermişleridir. Yapılan araştırmalara bakıldığında otoriter bir öğretmen öğrencide okula karşı uyumsuzluk, öğretmene ve kendine karşı güven eksikliği, güven eksikliği ile birlikte kaygı düzeyinde artma, öğretmen-öğrenci iletişimde kopukluk gibi durumlar ortaya çıkarmaktadır. Öğrencilere yöneltilen sürekli kaygı anketinde öğrencilere, kolay ağlama, önemsiz şeyler hakkında endişelenme ve kendine güven duymama gibi durumları yaşama sıklığı sorulduğunda çoğunun bazen yanıtını verdiği görülmektedir. Bu durum öğrencilerin öğretmenlerini otoriter bulma sıklığı ile tutarlılık göstermektedir.

Tablo 10
Öğretmenlerimin Tutumlarını Demokratik Buluyorum

	Hiçbir Zaman	Bazen	Çok Zaman	Her Zaman
Genellikle Kendimi Emniyette Hissederim	3,60	40,4	36,4	19,6

14-15 Yaş gurubu kız öğrencilere öğretmenlerinin tutumlarının ne derece demokratik olduğu ile ilgili soruya öğrencilerin büyük bir kısmı tablo 2'de görüldüğü gibi “bazen” ve “çoğu zaman” yanıtını vermişleridir. Öğretmenin takınacağı demokratik tutumda öğrencilerin derse katılım düzeyinin arttığı, kendilerine daha fazla güvendikleri, öğretmenin yaptığı çalışmaların dışında kendi istekleri ile ek çalışmalar yaptıkları, motivasyonlarının yüksek olduğu, hata yapmaktan korkmadıkları, sınıf içinde bir birlik havasının hakim olduğu, derse katılımın daha yüksek olduğu, öğretmen-öğrenci iletişiminin sağlıklı olduğu, daha az disiplin sorununun

yaşandığı bir çok uzman söylemekte, bir çok araştırmada bunu desteklemektedir. Öğrencilere yöneltilen sürekli kaygı anketinde öğrencilere, kendini ne derece emniyette hissettikleri sorulmuş çoğunun “bazen” ve “çoğu zaman” yanıtlarını verdikleri görülmüştür. Bu durum öğrencilerin öğretmenlerini otoriter bulma sıklığı ile tutarlılık göstermektedir.

Tablo 11
Öğretmenlerimin Tutumlarını İlgisiz –Tutarsız Buluyorum

	Hiçbir Zaman	Bazen	Çok Zaman	Her Zaman
Önemsiz Şeyler Hakkında Endişelenirim	31,20	43,2	16,4	9,2
Herşeyi Ciddiye Alır ve Etkilenirim	13,2	44,8	26,8	15,2

Öğrenciler, öğretilerinin ders içindeki davranışlarını tutarsız ve ilgisiz bulmaları konusundaki soruya tablo 3’te görüldüğü gibi yarıdan fazlasının bazen cevabını verdikleri görülmektedir. Bu durum sürekli kaygı anketinde yöneltilen önemsiz şeyler hakkında endişelenme ve her şeyi ciddiye alıp etkilenme durumlarına verilen bazen yanıtı ile tutarlılık göstermektedir. Yapılan araştırmalarda öğretmenin sınıf içinde tutarsız-ilgisiz olması, sınıf içinde disiplin sorunlarının ortaya çıkmasına, öğrencilerin tedirgin ve güvensiz olmasına, öğrencilerin yaptıkları çalışmaların dönütlerini yeterli düzeyde alamamasına neden olmaktadır.

Tablo 12
Öğretmenlerimin Çoğu Zaman Beni Anlamadığını Düşünüyorum

	Hiçbir Zaman	Bazen	Çok Zaman	Her Zaman
Genellikle Çabuk Ağlarım	24,80	42,8	18,8	13,6
Çabuk Karar Veremediğim için Fırsatları Kaçırırım	20,8	64	11,6	3,6
Önemsiz Şeyler Hakkında Endişelenirim	31,2	43,2	16,4	9,2
Genellikle Kendime Güvenim Yok	41,2	46,4	6	6,4
Genellikle Kendimi Hüzünlü Hissederim	4,8	38,8	36,4	20

Öğrenciler öğretmenlerinin kendilerini anlayıp anlamaması ile ilgili soruya tablo 6 da görüldüğü gibi “bazen” ve “çok zaman” yanıtlarını vermişleridir. Sürekli kaygı anketinde kolay ağlama, önüne çıkan fırsatları kaçırma, gereksiz endişelere kapılma, kendine güven duymama ve olumsuz duygulara kapılma gibi durumların sıklığı konusunda öğrencilerin çoğunun bazen yanıtını verdikleri tablo 10’da görülmektedir. Bunu bir çok araştırmada da ortaya konmuştur. Öğretmen-öğrenci ilişkisinin açık olması durumunda, öğrencilerin ihtiyaç hissettiklerinde

öğretmenlerine rahatlıkla başvurmalarını, verilen ödevler dışında ek çalışmalar yapmalarını sağlar.

Tablo 13

Öğretmenlerimin Bana Karşı Olumlu Yaklaşımı Ders Başarımı Arttırıyor				
	Hiçbir Zaman	Bazen	Çok Zaman	Her Zaman
Genellikle Keyfim Yerindedir	2,00	34,4	44,4	19,2
Genellikle Sakin,,Kendime Hakim Ve Soğuk Kanlıyım	12,4	34,4	30	23,2
Genellikle Mutluyum	2,8	30	38,4	28,8
Genellikle Hayatımdan Memnunum	5,6	24	40,4	30
Aklı Başında Ve Kararlı Bir İnsanım	0,4	24	40,4	35,2

14-15 yaş gurubu kız öğrencilere öğretmenlerinin ders içindeki olumlu yaklaşımının ders başarısını arttırması ile ilgili soruya öğrencilerin büyük bir kısmının tablo 4’de görüldüğü gibi çok zaman ve her zaman cevabını verdikleri görülmüştür. Yöneltilen bu soru, sürekli kaygı anketindeki genellikle keyfim yerindedir, sakin-kendine hakim-soğuk kanlı olma, genelde hayatından memnun ve mutlu olma ve kendini akli başında ve kararlı bir insan olarak görme soruları ile tutarlılık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 14

Öğretmenlerimin Bana Karşı Olumsuz Yaklaşımı Ders Başarımı Azaltıyor

	Hiçbir Zaman	Bazen	Çok Zaman	Her Zaman
Genellikle Çabuk Yoruluru	9,20	71,6	13,2	6
Başkaları Kadar Mutlu Olmak İsterim	12,4	36,4	23,2	28
Çabuk Karar Veremediğim İçin Fırsatları Kaçırırım	20,8	64	11,6	3,6
Güçlüklerin Yenemeyeceğim adar Biriktiğini Hissederim	26	58	10,4	4,8
Genellikle Kendime Güvenim Yok	41,2	46,4	6	6,4
Genellikle Kendimi Hüzünlü Hissederim	4,8	38,8	36,4	20
Sıkıntılı ve güç Durumlarla Karşılaşmaktan Kaçınırım	17,6	47,2	22	13,2

14-15 yaş gurubu kız öğrencilere öğretmenlerinin ders içindeki olumsuz tutumlarının ders başarısını azalttığı ile ilgili bir soru yöneltilmiştir. Tablo 5’te öğrencilerin öğretmenlerinin olumsuz yaklaşımlarının ders başarılarını “çok zaman” ve “her zaman” azalttığı görüşünde birleştiklerini görmüştür. Öğretmenlerin olumsuz yaklaşımı ders başarısını olumsuz etkilemesi ile ilgili soru, sürekli kaygı anketindeki genellikle çabuk yorulma, başkaları kadar mutlu olmak

istemek, fırsatları kaçırmama, kendine güven duymama, güç durumlarla karşılaşmaktan kaçınma gibi durumların sıklığı ile tutarlılık göstermiştir.

Tablo 15

Öğrencilerin branş öğretmenlerin Tutumlarının öğrencilerin kaygı ve akademik başarı düzeylerine olan etkileri Aldıkları Puanlarının Betimsel İstatistik Sonuçları

	Sayı	Minimum	Maksimum	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Kaygı Düzeyi	250	2,00	41,00	24,67	7,14
Öğretmen Tutumu	250	9,00	21,00	15,33	2,41
Akademik Başarı	250	3,30	3,99	3,61	0,20

Tablo 7'e göre toplam 250 öğrencinin, branş öğretmenlerinin tutumlarının öğrencilerin kaygı düzeylerinin maksimum 41,00 ve minimum 2,00 değer aldığı, aritmetik ortalamalarının 24,67 ve standart sapmalarının da 7,14; Öğretmen Tutumlarının maksimum 21,00 ve minimum 9,00 değer aldığı, aritmetik ortalamalarının 15,33 ve standart sapmalarının da 2,41; Akademik Başarılarının maksimum 3,99 ve minimum 3.30 değer aldığı, aritmetik ortalamalarının 3,61 ve standart sapmalarının da 0,21 olduğu görülmektedir.

20 maddeden oluşan Kaygı Düzeyleri Ölçeğinde puan yükseldikçe kaygı düzeylerinin de yükseldiği, puan azaldıkça da kaygı düzeyinin düşük olduğu belirtilmektedir. Buna göre öğrencilerin kaygı düzeylerinin orta düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. 6 maddeden oluşan Öğretmen Tutumları Ölçeğinde puan yükseldikçe öğrenci kaygı düzeylerinin de yükseldiği, puan azaldıkça da öğrenci kaygı düzeylerinin de düşük olduğu belirtilmektedir. Buna göre öğrenci kaygı düzeylerinin orta düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. 16 dersten oluşan branş derslerinde, akademik başarıda puan arttıkça başarının da yükseldiği, puan azaldıkça başarı düzeyinin düşük olduğu belirtilmektedir. Buna göre öğrenci başarı düzeylerinin orta düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 16

Öğretmen tutumlarının öğrencilerin kaygı düzeyleri ve akademik başarılarına etkisini belirten Korelasyon testi

	Sayı	Korelasyon	P
Öğretmen Tutumları & Kaygı Düzeyleri	250	-0,162	P<0,01
Öğretmen Tutumları & Akademik Başarı Düzeyleri	250	-0,030	P>0,05

Tablo 8’ de görüldüğü gibi öğretmen tutumlarının, öğrencilerin kaygı ve akademik başarı düzeylerine etkisini belirten Korelasyon testinde istatistiksel açıdan öğretmen tutumları ile öğrencilerin kaygı düzeyleri arasında $P<0,01$ düzeyinde bir ilişki bulunmuşken öğretmen tutumları ile öğrencilerin akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yapılan değerlendirme sonucu öğretmen tutumları ile öğrenci kaygı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmacılar, öğretmenin değerlendirilmesinde en çok kullanılan değişkenin öğretmenin özellikleri olduğunu ve araştırma sonuçlarının, öğretmenin kişiliğinin öğrencilerdeki değişimle ilgili olduğunu gösterdiğini belirtmektedir. Sınıf içinde kurulan etkileşim öğretmenlerin kişisel niteliklerden önemli derecede etkilenmektedir. Demokratik tutum gösteren öğretmenler, öğrenci iletişimine daha fazla önem vermekte ve öğrencilere daha yakın davranmaktadır. Buna karşılık otokritik öğretmenler, kendilerini sınıfın tek hakimi olarak görmekte ve öğrencinin temel görevinin öğretmen tarafından sunulan bilgilerin eksiksiz alınması ve sınıf kurallarına uyulması olarak görmektedir. Bu durum öğrencinin kaygı seviyesini etkilemektedir. Geçmiş yıllarda yapılan bir araştırma yüksek kaygının anlaşılması kolay konuları öğrenmede yararlı olduğunu söylerken konu karmaşıktıkça yüksek kaygının öğrenmeyi zorlaştırdığını ortaya koymuştur. Sınav kaygısını öğrenci üzerinde oluşturacağı baskıyı düşürürsek, öğrenci kendisinden beklenen performansı gösteremeyecektir. Yapılan değerlendirme sonucunda da görüldüğü gibi öğretmenin sınıf içerisinde takınacağı tutum öğrenci üzerinde belli etkiler yaratıyor. Bu durumda öğretmenlerin öğrencilerle iletişiminin olabildiğince yapıcı olması önemlidir.

Tablo 17**Öğretmen tutumlarının öğrencilerin kaygı ve akademik başarı puan ortalamalarına uygulanan “tek yönlü varyans analizi” (ANOVA) sonuçları**

Varyans		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Öğretmen Tutumu & Kaygı Düzeyleri	Gruplar arası	314,50	38	8,28	1,54	P<0,05
	Grup içi	1136,94	211	5,39		
	Toplam	1451,44	249			
Öğretmen Tutumları & Akademik Başarı	Gruplar arası	45,17	8	5,65	0,97	P>0,05
	Grup içi	1406,27	241	5,84		
	Toplam	1451,44	249			

Tablo 9’da görüldüğü gibi, Öğretmen tutumlarına göre kaygı düzeyi puan ortalamaları için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre istatistiksel açıdan $P<0,05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yapılan değerlendirmede öğretmen tutumlarının kaygı düzeyi üzerinde etkili olduğu ortaya konmuştur. Özellikle anne-babanın ve öğretmenlerin çocuğu kaygıya sürükleyecek davranışlarından kaçınmaları gerektiği vurgulanır. Öğretmenlerin davranışlarını model alan öğrenci, onun her davranışından olumlu ya da olumsuz etkilenir. Kaygı ve korku duygusu yaratacak davranışlarda sağlıklı kararlar vermesi zorlaşır ve hata yapma olasılığı artar. Tedirgin, kendine güveni olmayan, sürekli başarısızlık duygusu yaşayan, pasif, fiziksel olarak kaygı belirtilerini çok sık ve şiddetli yaşayan bir birey haline gelir.

3. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmacılar, öğretmenin değerlendirilmesinde en çok kullanılan değişkenin öğretmenin özellikleri olduğunu ve araştırma sonuçlarının, öğretmenin kişiliğinin öğrencilerdeki değişimle ilgili olduğunu gösterdiğini belirtmektedir. Otoriter tutum gösteren öğretmenlerin sınıflarındaki çocuklar, duygusuz, ilgisiz veya saldırgan olmak eğilimindediler; demokratik ya da serbestçi çevredekiler ise daha özgür, daha fazla yaratıcı ve daha konuşkan oldukları bilinmektedir. Ayrıca öğretmen, sınıf içinde güce dayalı bir otorite benimsediğinde ve bunun dozunu her seferinde biraz daha arttırdığında öğrenci tarafından sevilmemeye başlar. Böyle bir sınıfta öğrencilerin kaygı belirtilerinden (karın arısı, terleme, gerginlik vb.) daha fazla şikâyet ettikleri görülür. Öğretmenlerin tutumlarının öğrenciler üzerindeki etkilerini belirleme amacı ile

yapılan bir araştırmada ise İki grup belirleniyor. Gruplardan biri demokrasi, diğeri otokrasi ilkelerine göre idare edilir. Daha sonra demokratik tutumla idare edilen sınıftaki öğrenciler otokrasi ilkelerine göre yönetilen sınıfa alınıyor. Kısa bir zaman içinde demokratik sınıf ortamından alınan ve neşeli, açık kalpli, bir arada çalışmaktan zevk duyma gibi özellikler taşıyan öğrencilerin az bir zaman içinde teşebbüs kabiliyetini kaybetmiş ve vurdumduymaz bir hale geldikleri görülür. Ayrıca otoriter tutum öğrencide sadece gerektiği kadar çalışma alışkanlığı geliştiriyor, kendi isteğine bağlı ek çalışmalar yapmasını desteklemiyor. Görülüyor ki otoriter bir tutum öğrenci üzerinde olumsuz etkiler yaratıyor.

Öğretmenin sınıf içerisinde takınacağı demokratik tutum, öğrencinin derse katılımını, öğrenci-öğretmen iletişimini, öğrencilerin kendine olan güvenlerinin gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Birçok çalışmada ortaya konmuştur ki, öğretmenin olumlu tutumu, öğrencinin okul çalışmalarından zevk almasına neden olmaktadır ve öğretmen sınıf içinde birlik havası yarattığı zaman öğrenciler daha girişimci olmakta, gönüllü olarak sosyal faaliyetlere katılmakta ve bu faaliyetlerde başarılı olmakta ve problemleri çözmek için daha fazla çaba göstermektedir.

Diğeri bir tutum biçimi olan ilgisiz-tutarsız tutum ise öğrencide kaygı ve stres durumu yaratmaktadır. Öğrencinin hangi durum karşısında nasılı bir tepki alacağını kestirememesi, öğretmene güven duymaması bunun sonucunda da anlamsız kaygı ve endişeler duymasına neden olur. İlgisiz tutumdaki bir öğretmenin sınıfında öğrencilerde gözlemlenen ortak sorunlar belli bir amaca yönelememe, disiplinsiz davranışlar, öğrenciler arasında sık yaşanan çatışmalar olarak ortaya çıkar.

Öğretmenlerin, öğrencinin akademik başarısında çok önemli unsurlardan biri olduğunu birçok uzman ortaya koymuştur. Öğretmenin iyi bir plan ve programla derse girmesi, dersten alınacak verimi olumlu yönde etkiler. Ayrıca öğrencilerin derse katılımı, olumlu bir sınıf ortamı oluşturularak gerçekleştirilebilir. Etkileşimin verimli olabilmesi içinde öğretmenin, öğrencilerin derse katılmalarını sağlamak, onların düşüncelerine değer vermek, derse katılmalarını desteklemek, bunları sınıfta paylaşmak ve onları anlamaya çalışması gerekir. Öğretmenin, öğrencinin yaptığı çalışmayı değerlendirmesi, yapılan çalışmayı değerlendirirken önce olumlu yönleri ortaya koyması, çocuğu takdir etmesi çocuğun kendine güven kazanmasını sağlayacaktır. Öğrenci kendini güvende hissettiği ortamda daha verimli çalışır ve derslerinde daha başarılı olur. Öğretmenin öğrenci için önemli bir model olduğu bilinmektedir. Araştırmalar öğretmenlerin tutum ve davranışlarının öğrencilerin kaygı ve başarı düzeyleri üzerinde büyük etkiye sahip olduğunu gösteriyor. Öğretmenlerin gerektiğinde kurallarını esnetmeleri,

öğrencinin sadece ders konusunda başvuracağı kişi olmaktan çok her zaman yardım isteyebileceği bir kişi olabilmesi, öğrenciye güven vermesi önemlidir. Bu durum özellikle lise çağındaki gençlerin yaşadığı ergenlik döneminin sıkıntılarını rahat atlatabilmede büyük yarar sağlayacaktır. Araştırmalarda liselerde görev yapan öğretmenlerin, ilköğretimlerde görev yapan öğretmenlerine göre daha anlayışsız olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yapılan bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında da öğrencilerin büyük bir kısmının öğretmenlerini anlayışsız olarak nitelendirdiği görülmektedir.

Sınıf içinde kurulan etkileşim öğretmenlerin kişisel niteliklerden önemli derecede etkilenmektedir. Demokratik tutum gösteren öğretmenler, öğrenci iletişimine daha fazla önem vermekte ve öğrencilere daha yakın davranmaktadır. Buna karşılık otokritik öğretmenler, kendilerini sınıfın tek hakimi olarak görmekte ve öğrencinin temel görevinin öğretmen tarafından sunulan bilgilerin eksiksiz alınması ve sınıf kurallarına uyulması olarak görmektedir. Bu durum öğrencinin kaygı seviyesini etkilemektedir. Ortaya konan bir araştırma sonucunda yüksek kaygının öğrenilmesi kolay konuları anlamada yararlı olduğu, ancak konu karmaşıklaştıkça yüksek kaygının öğrenmenin önünde bir engel oluşturduğu ortaya koymuştur. Sınav kaygısını öğrenci üzerinde oluşturacağı baskıyı düşünürsek, öğrenci kendisinden beklenen performansı gösteremeyecektir. Bu durumda öğretmenlerin öğrencilerle kuracağı iletişimde mümkün olduğunca olumlu ve yapıcı olması önemlidir. Özellikle anne-babanın ve öğretmenlerin çocuğu kaygıya sürükleyecek davranışlarından kaçınmaları gerektiği vurgulanır. Öğretmenlerin davranışlarını model alan öğrenci, onun her davranışından olumlu ya da olumsuz etkilenir. Kaygı ve korku duygusu yaratacak davranışlarda sağlıklı kararlar vermesi zorlaşır ve hata yapma olasılığı artar. Tedirgin, kendine güveni olmayan, sürekli başarısızlık duygusu yaşayan, pasif, fiziksel olarak kaygı belirtilerini çok sık ve şiddetli yaşayan bir birey haline gelir.

Sonuç

Bu araştırmada öğrencilerin sürekli kaygı düzeylerinin orta düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Yine araştırmada öğrencilerin akademik başarılarının orta düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin % 44,8'i öğretmenlerin tutumlarını bazen otoriter bulduklarını söylerken, % 16,4'ü her zaman otoriter bulduklarını söylemişler, %50'si öğretmenlerini bazen demokratik bulurken, % 10,8'i hiçbir zaman demokratik bulmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin %55,2'si öğretmenlerin kendilerine olan olumlu yaklaşımının ders başarılarını olumlu etkilediğini, % 41,2'si olumsuz yaklaşımın ders başarısını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Öğretmen tutumlarına göre kaygı düzeyi puan ortalamaları için yapılan istatistiksel çalışmanın sonucunda öğretmen tutumları ile kaygı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre öğretmen tutumlarının, öğrencinin yaşadığı kaygının düzeyinde etkisi vardır. Birçok araştırma gösteriyor ki, sınıf içinde sert ve anlayışsız bir öğretmen, öğrencide fikrini söylememe, düşük benlik algısına sahip olma ve endişe duyguları yaratırken, demokratik, anlayışlı ve tutarlı bir öğretmen, öğrencide kendine güvenen, sorumluluk sahibi, cesur ve üreten kişilik özellikleri geliştirir.

Bu sonuçlar yurt dışında ve yurt içinde yapılan çalışmalarla tutarlılık göstermişlerdi. Örneğin, yurt dışında Cogan'ın yaptığı bir çalışmada, öğretmenin birleştirici ve içten davranışının, öğrencinin gerekli ya da kendi isteği ile yaptığı çalışmaları olumlu yönde etkilediği ortaya konmuştur. Cogan, yaptığı çalışmaya dayanarak, öğretmenin davranışlarının, öğrenciyi iki şekilde etkilediğini belirtmektedir. Öğretmenin, öğrencide kaygı ve uzlaşma etkisi yaratıcı davranışı, öğrencinin sadece gerektiği kadar çalışmasına neden olacağı ve yine öğretmenin, öğrenci de sevgi, saygı ve yaklaşma etkisi, yaratıcı davranışı da öğrencinin kendi isteğiyle ek çalışmalarda bulunmasına neden olacağı görölmüştür.

Yurt içinde Duruhan ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada da öğrencilerin %67'si öğretmen tutum ve davranışlarının başarı üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşe katılan öğrencilerin oranının "kısmen" etkili olduğunu belirtenlerle birlikte %93'e ulaştığı bulunmuştur. Bu sonuca göre araştırmacılar, derste öğretmenin tutum ve davranışlarının öğrencinin akademik başarısı üzerinde etkili bir faktör olduğu belirtilmektedirler.

Bu araştırmada elde edilen bulgulardan ve sonuçlardan yararlanılarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

1) Öğretmen tutumlarının öğrencilerin kaygı ve akademik başarı üzerinde etkili olduğu düşünülerek, öğretmen adayları ve alanda çalışan öğretmenler üzerinde bir araştırma yapılabilir. Bu araştırmadan öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik tutumları ve eğitim-öğretim ortamında sergileyecekleri tutumlar hakkında veriler elde edilebilir.

2) Öğretmenlerin tutumlarının, öğrencilerin kaygı düzeyleri üzerinde etkili olduğuna dayanarak, öğretmenlere ders içi iletişim ve sınıf yönetimi konularında hizmet içi seminerler verilmesi gibi çalışmaların yapılmasını sağlanabilir.

3)Yapılan araştırmalarda yüksek kaygının öğrenilecek karmaşık konuların kavranmasını zorlaştırdığı görüldüğünden, okullardaki rehberlik servislerinden öğrenci kaygısının ve kaygı nedenlerini belirlemesi, gerekli durumlarda öğrencilere, ailelere ve öğretmenlere yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

4) Okuldaki yüklü programlar azaltılmalı, bir kitaba bağlı kalınmayarak, öğrenciler değişik kaynaklara yönlendirilmeli, ezberci olmadan araştırmacı bir birey olması için cesaretlendirilmelidir.

5) Ülkemizdeki eğitim olanaklarında yaşanan eşitsizliğin giderilmesinde, eğitim bilimleri alanında uzmanlaşmış bilim adamlarının çalışmalarından ve fikirlerinden yararlanılmalı, bu aksaklıkların ve eşitsizliklerin nedenleri saptanarak daha kalıcı çözümler üretilmelidir.

6) Okullarda bulunan rehberlik servislerinin, öğrencilerin öğretmenlerden beklentileri ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmaları, bu çalışmanın sonuçları öğretmenlerle paylaşılması sağlanabilir. Böylece öğretmenlerin kendi tutum ve davranışları ile ilgili öz değerlendirme yapmalarına olanak verilir.

7) Okullarda, öğrenciler arasından seçilen okul temsilcileri, yapılan toplantılara katılarak, öğrencilerin öğretmenlerden beklentilerini iletebilir.

8) Öğretmenler, öğrencilerin öğrenme stillerini göz önünde bulundurarak, dersi farklı yöntem ve teknikler kullanarak işleyebilir.

KAYNAKÇA

- Arat, M. V., “Eğitimde Başarının Sırrı: Öğretmenlerimiz Ve Yetiştirilmeleri”, Eğitim Yönetimi Dergisi, Pegem Yayıncılık, 1. Yıl, 4. Sayı, Ankara, 1995.
- Açıkgöz K, “Liselerdeki Sınıf Atmosferi Üzerine Bir Araştırma” Eğitim Bilimleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.1989,s.93
- Akdağ M.,-Güneş,H., “Öğretmen Rolünün Yaratıcı Bir Sınıf Ortamı Oluşturmasındaki Önemi”Milli Eğitim Dergisi, Sayı:159,Yaz,2003 <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/159/akdag-gunes.htm> (29.06.2007)
- Baltaş , A., Stres Altında Ezilmeden Öğrenmede Ve Sınavlarda Üstün Başarı, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1993.
- Başar, H.,Öğretmenlerin Değerlendirilmesi,Pegem Yayıncılık, Ankara, 1995.
- Başar, H.,Sınıf Yönetimi, Şafak Matbaacılık, Ankara, 1994.
- Babacan,D.,”Öğretmenlerin Öğrencilere Yönelik Tutumları ve Günü”,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,İzmir,1999.
- Bilen,M.,Plandan Uygulamaya Öğretim, Takav Yayıncılık, Ankara,1993.
- Büyükkaragöz, S. ve Şahin K., “Öğretmenlerin Hoşgörü ve Demokratik Tutumları”, Eğitim Yönetimi Dergisi, Yıl 2, Sayı 3, Yaz,Ankara1996.
- Can. G., “Akademik Başarısızlık ve Önlenmesi” (Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma) Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları,Eskişehir, 1992.
- Cüceloğlu, D.,İnsan ve Davranışı, Remzi Kitapevi, İstanbul,1998
- Cüceloğlu,D.,İletişim Donanımları,Remzi kitapevi,İstanbul,2003
- Deryakulu ,D., “Ortaöğretim Elemanı-Öğrenci Arası İletişimde İstenilen Öğretim Elemanı Davranışlarının Gösterilmesini Engelleyen Faktörler”,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Ankara,1992
- Erden M., Akman Y. ,Gelişim Öğrenme-Öğretme,Arkadaş Yayınevi, Ankara,2005
- Ergün M., Duman T., “Kritik Durumlarda Öğretmen Davranışları”, Milli Eğitim, 1998
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/145/ergun.htm>
- Feedman J.,Sears O. D., Carlsmith M., Sosyal Psikoloji, (çev:Ali Dönmez), Ara Yayıncılık, 1989.
- Gander M. J.-Gandiner H. W., Çocuk ve Ergen Gelişimi, Ankara, (çev.Bekir Onur),İmge Kitapevi, Ankara,1998
- Güleç,C.,-Köroğlu E., Psikiyatri Temel Kitabı,Hekimler Yayın Birliği, Ankara,1997

- Genç,S.,Z., “Demokratik Kazanımların Gerçekleştirilmesinde İlköğretim Öğretmenlerinin Etkililiğinin Değerlendirilmesi” Milli Eğitim Dergisi,sayı 171,Yaz,2006
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/171/171/4.pdf> 30.06.2007
- Gençtan ,E.,Varoluş ve Psikiyatri, Remzi Kitapevi, İstanbul,1994
- Gençtan ,E., Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar, Maya Yayıncılık, Ankara, 1982
- Gökçedağ, S., “Lise Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Kaygı Düzeyleri Üzerinde Anne-Baba Tutumlarının Etkilerinin Belirlenip Karşılaştırılması”,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir,2001.
- Güven, S.,Lise Öğrencilerinin Başarılarını Etkileyen Okul-İçi Faktörler,Malatya,1991 Lise Öğrencilerinin Başarılarını Etkileyen Okul İçi Faktörler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi , İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 1991.
- Kırkıncıoğlu,M., Çocuk Ruh Sağlığı, Ya-PA Yayınları,İstanbul,2003
- Küçükahmet ,L.,Öğrencilerin Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara,1987
- Kılıççı,Y.,Okulda Ruh Sağlığı,Şafak Matbaacılı, Ankara,1992
- Lüle ,A.R., “Lise Mezunu Olup Üniversiteye Hazırlanan Ergenlerin Özerklik Düzeyleri ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi,İstanbul, 2002
- Mannoni, P., Korku, (Çeviren Işın Gürbüz), İletişim yayınları, Ankara, 1995
- Oktay,A., Türkiye’ de Öğretmen Eğitimi, Milli Eğitim, 1998
- Okçabol, R. “Türkiye’de Öğretmen Profili Araştırması Ve Öğretmen Yetiştirmede Yeni Arayışlar” VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi 9-11 Eylül 1998, Cilt 1, Konya: Selçuk Ün. Yayınları,1998 s.692
- Özer, A.,K., Kaygı, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2002
- Öner, N. Le Compte A., Süreksiz Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı, Boğaziçi Yayınları,2. Basım,1998.
- Öztürk B.,”Sınıf İçi Etkileşim”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 25.Sayı,2000,s. 621
- Oğuzkan ,F.,Orta Dereceli Okullarda Öğretim, Emel Matbaacılık, Ankara,1989
- Selçuk ,Z., Gelişim ve Öğrenme, Nobel Yayınları,1999, Ankara
- Sümbül,M., “Öğretmenin Niteliği ve Öğretimdeki Roller”,Eğitim Yönetimi Dergisi, Yıl 2, Sayı 4, Güz,Ankara,1996
- Skinner , A.E., Belmont M. J.,”Motivation in the Classroom:Reciprocal Effects of Teacher Behavior and Student Engagement Across The School Year”, Journal of Educational Psychology,v85,n4,December,1993

- Tolan, Ç., “Üniversite Öğrencilerinde Kaygı Belirtileri ve Bağlanma Biçimleri ile İlgili Kişiler Arası İlişkiler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2002
- Tükel ,R.-Alkın ,T.Anksiyete Bozuklukları, Türk Psikiyatri Derneği Yayınları,Ankara,2006
- Tezcan,M.,Eğitim Sosyolojisi,Yargıçoğlu Matbaası, Ankara,1996
- Tok, N.T.,, “Öğretmenlik Mesleğinin Öğretmenlerin Gereksinimlerini Karşılama Düzeyi”,Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi,Pegem Yayıncılık, 3.Yıl,2. Sayı,Ankara,1997
- Yanbastı,G.,Kişilik Kuramları, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları İzmir,1990
- Yavuzer,H., Çocuk Eğitimi El Kitabı,İstanbul,2000
- Yıldız,Z., Öğretmenlik Sertifikası Programına Devam Eden Öğretmen Adaylarının Öğrencilere Yönelik Tutumlarındaki Değişimin İncelenmesi”,Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi,Pegem YayıncılıkAnkara,1997
- Yapıcı, Ş., “Sınıf Öğretmenlerinin Kişilik Profilleri”, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt III, Sayı:1,Afyon,2001

ÖZGEÇMİŞ

Adım Derya KAYA. 1981 Doğubeyazıt doğumluyum. İlköğrenimimi Hatay da, orta öğrenimimi İstanbul da tamamladım. 1999 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi ve Öğretimi Bölümüne girdim. 2003 yılında mezun oldum. Dört yıldır Bahçelievler Siyavuşpaşa Anadolu Meslek ve Meslek Lisesinde Okul Öncesi ve Çocuk Gelişimi Öğretmeni olarak çalışmaktayım. Ayrıca, Beykent Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim.

Derya KAYA

EKLER

Sürekli Kaygı Envanteri
Öğretmen Tutum Ölçeği
İzin Yazıları

EK-1
EK-2
EK-3

Sürekli Kaygı Ölçeği

C.D. Spielberg, R.L.Gorsuch ve R.Lushene tarafından İngilizce olarak geliştirilmiş ve Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümünde Necla Öner ve Ayhan Lecompte tarafından Türkçe'ye adapte edilmiştir.

	Hemen Hiç		Çok Hemen	
	<u>Bir Zaman</u>	<u>Bazen</u>	<u>Zaman</u>	<u>Her Zaman</u>
1. Genellikle keyfim yerindedir.	()	()	()	()
2. Genellikle çabuk yorulurum.	()	()	()	()
3. Genellikle kolay ağlarım.	()	()	()	()
4. Başkaları kadar mutlu olmak isterim.	()	()	()	()
5. Çabuk karar veremediğim için fırsatları kaçıırım.	()	()	()	()
6. Kendimi dinlenmiş hissedirim.	()	()	()	()
7. Genellikle sakin, kendime hakim ve soğukkanlıyım.	()	()	()	()
8. Güçlükleri yenemeyeceğim kadar biriktiğini hissedirim()	()	()	()	()
9. Önemsiz şeyler hakkında endişelenirim.	()	()	()	()
10. Genellikle mutluyum.	()	()	()	()
11. Her şeyi ciddiye alır ve etkilenirim.	()	()	()	()
12. Genellikle kendime güvenim yok.	()	()	()	()
13. Genellikle kendimi emniyette hissedirim.	()	()	()	()
14. Sıkıntılı ve güç durumlarla karşılaşmaktan kaçınırım.	()	()	()	()
15. Genellikle kendimi hüzünlü hissedirim.	()	()	()	()
16. Genellikle hayatımdan memnunum.	()	()	()	()
17. Olur olmaz düşünceler beni rahatsız eder.	()	()	()	()
18. Hayal kırıklıklarını öylesine ciddiye alırım ki hiç unutamam.	()	()	()	()
19. Akli başında ve kararlı bir insanım.	()	()	()	()
20. Son zamanlarda kafama takılan konular Beni tedirgin eder.	()	()	()	()

Öğretmen Tutum Ölçeği

Öğretmen tutumlarını ölçmek amacı ile öğrencilere yöneltilmek üzere hazırlanmış sorulardır.

	Hemen Hiç		Çok	Hemen
	<u>Bir Zaman</u>	<u>Bazen</u>	<u>Zaman</u>	<u>Her Zaman</u>
1.Öğretmenlerimin tutumlarını otoriter buluyorum.	()	()	()	()
2.Öğretmenlerimin tutumlarını demokratik buluyorum.	()	()	()	()
3.Öğretmenlerimin ders içindeki davranışlarını tutarsız buluyorum.	()	()	()	()
4.Öğretmenlerimin bana karşı olumlu yaklaşımı ders başarıımı arttırıyor.	()	()	()	()
5. Öğretmenlerimin bana karşı olumsuz yaklaşımı ders başarıımı azaltıyor.	()	()	()	()
6.Öğretmenlerimin çoğu zaman beni anlamadığını düşünüyorum.	()	()	()	()